VALSTYBINIS
jaunimo teatras

kas toliau?

54-asis sezonas

2018 M. RUDUO – 2019 M. PAVASARIS

4 Įžanga

7 Krystianas Lupa: žmogiškasis įsipareigojimas realybei

11 Markas Rothko, Valentinas Masalskis ir *Raudona*

14 Adomas Juška skaito Milaną Kunderą

19 Andriaus Bialobžeskio ir Rimvydo Stankevičiaus susitikimas

23 Kamilė Gudmonaitė, Teklė Kavtaradzė ir kaliniai

29 *Vienos miško pasakos* pagal Yaną Ross

32 Mindaugo Nastaravičiaus pjesė *Namai*

35 Patirčių spektaklis vaikams *Kaltūnas*

37 Liūtaširdžių kūrybinės dirbtuvės

Nuotraukų autorė – Laura Vansevičienė

Pavasarį Jaunimo teatre surengtoje tarptautinėje konferencijoje *Pasipriešinimo teatras* vienas žymiausių mūsų laikų teatro režisierių Krystianas Lupa teigė, kad „menininkas visados bus valdžios priešas, ir nuo valdžios protingumo priklauso, kaip ji elgsis su menininku“. Anot Lupos, valdžios protingumą atspindi tai, kiek ji gali menininkui „leisti būti savo paties priešininku“. Tačiau šiandien valdžia dažniau stengiasi menininką paversti savo sąjungininku ir ruporu. Kalbėdamas apie kraštutinių dešiniųjų politinių jėgų valdomą tėvynę Lenkiją, Lupa pastebi, kad „atsirado valdžia, kuri kreipia dėmesį į kultūrą ir stengiasi ją valdyti. Bet poreikiai ir valdymo būdai panašūs į tuos, kokius turėjo komunistinė valdžia, nors gal labiau čia tiktų nacistinės Vokietijos valdžia su savo lyderiu priešaky... Tokia valdžia kreipia dėmesį į menininkus, nes žino, kad jie gali būti naudingi kaip jos propagandos įrankiai“. Tai ne vien Lenkijos problema. Europoje augant nacionalistinėms nuotaikoms, politikų dėmesys kultūrai, kaip įrankiui formuoti savo elektoratą, tampa tendencija. Kas toliau?

Savo svarstymuose Lupa iškelia radikalų klausimą: „Demokratijos prielaida, kad dauguma žmonių yra teisūs. Bet ką daryti, jei šalyje dauguma yra neteisūs? Ką daryti, jei dauguma šalies gyventojų neturi valios pokyčiams ir jaučia tik sentimentus praeičiai?“ Tokioje šalyje savo autonomiją ginantis menininkas ar kūrybinė organizacija visada liks mažuma. Bet ar tariama daugumos mokesčių mokėtojų valia turėtų tapti iš valstybės biudžeto remiamos kultūros vertinimo kriterijumi? Šis klausimas galėtų būti vienas iš demokratinės savimonės išbandymų. Jei didžioji visuomenės dalis galvoja, kad iš jos mokesčių remiama kultūra turėtų jai tarnauti, vargas tokiai demokratijai.

Šiandien kultūros politikai suka galvas, kaip meną padaryti prieinamą platesniems visuomenės sluoksniams. Tačiau kokiomis priemonėmis? Pasigirsta siūlymų apibrėžti valstybės kultūros organizacijų (taip pat teatrų) veiklos ribas, jas susiaurinant iki atskirų šalies regionų aptarnavimo... Ar šitaip valdomas menas taps labiau prieinamas? Jo prieinamumas neaugs ir jei teatrai bei koncertinės įstaigos užvers regionus savo spektakliais ir koncertais. Meninės kūrybos poreikis ir jos suvokimas yra ugdomas. Nuosekliai, metai po metų, nesivaikant statistinių rezultatų. Ir jokios momentinės žiūrovų pasitenkinimo apklausos neatspindės meninės kūrybos vertės. Ją bus galima įvertinti iš ilgalaikės perspektyvos, stebint, kaip keičiasi visuomenės savimonė. Kaip ji laisvėja iš primestų ar susikurtų stereotipų. Šiam procesui svarbus tvarus kūrybinių organizacijų tinklo egzistavimas. Dialogu grindžiamas tarpusavio pasitikėjimas tarp valdžios ir menininko, kūrybinės organizacijos. Jei valdžia atvira tokiam dialogui, ji turi leisti menininkui būti savo priešininku.

Naująjį, 54-ąjį, sezoną Jaunimo teatras pradeda uždaręs sceną rekonstrukcijai. Daugiau keliausime po Lietuvą, aplankysime mažesnius miestus su naujais praėjusio sezono pastatymais, kuriuos režisavo teatro meistrai Eimuntas Nekrošius, vengras Árpádas Schillingas, danė Kirsten Dehlholm. Šie spektakliai atstovauja skirtingoms šiuolaikinio Europos teatro tendencijoms. Sieksime jas pristatyti įvairių šalies regionų gyventojams ir pradėti atsinaujinančio Jaunimo teatro bendravimą su Lietuvos publika. Vilniuje spektaklius rodysime Menų spaustuvėje ir Rusų dramos teatre. Bet ir vykstant scenos rekonstrukcijos darbams, Jaunimo teatro pastatas anaiptol neužsidarys. Įvairiose jo erdvėse – mažojoje scenoje, fojė, studijoje ir kitur – vyks kūrybinis gyvenimas. Per sezoną išleisime penkias premjeras. Į rekonstruotą sceną planuojame sugrįžti sezono pabaigoje.

Sezono ženklinės figūros – XX a. vidurio amerikiečių avangardistas Markas Rothko ir vienas ryškiausių prieškario dramaturgų Ödönas von Horváthas. Abu jie buvo pasaulio piliečiai, peržengę tautinių tapatybių ribas ir savo kūryboje jungę skirtingas kultūras bei patirtis. Abu pralenkė savo laiką ir nujautė ateitį.

Pirmoji premjera – Valentino Masalskio režisuojama daugelyje pasaulio scenų pripažinimą pelniusi šiuolaikinio amerikiečių scenaristo ir dramaturgo Johno Logano pjesė *Raudona* apie paskutiniuosius Rothko gyvenimo metus. Latvijoje gimęs Rothko kūrybos aukštumas pasiekė XX a. 6-ajame dešimtmetyje Niujorke ir tapo įtakinga avangardo figūra. Bet nepasidavė meno rinkai ir iš paskutiniųjų gynė savo, kaip menininko, autonomiją. Rothko tvirtai laikėsi nuomonės, kad menininko tiesa yra aukščiau už visuomenės interesus: „Meno dalykuose mūsų visuomenė skonį vertina labiau už tiesą ir keičia savo skonius kaip kepures ar batus.“ Ir nors Rothko nepaliko mokinių, jo kūrybinė pozicija įkvepia ne vieną jauną menininką. Ryšio su jaunyste, nauja karta savo spektaklyje ieško ir Rothko vaidmenį kuriantis V. Masalskis, dirbantis kartu su trim įdomiais jaunais menininkais. Ši premjera sujungs du – Vilniaus ir Klaipėdos – jaunimo teatrus.

Sezoną užbaigs Yanos Ross režisuoto spektaklio pagal Ödöno von Horvátho pjesę *Vienos miško pasakos* premjera. Horvátas šią, labiausiai jį išgarsinusią pjesę parašė 1931-aisiais ir joje pavaizdavo fašizmo užuomazgas vokiečių ir austrų sąmonėje. Jos paruošė Hitlerio atėjimą į valdžią 1933-iaisiais ir nulėmė, kad fašistinė Vokietija be jokio pasipriešinimo okupavo Austriją 1939-aisiais. Iškalbingas šių trijų datų sąskambis. Horváthas buvo vienas pirmųjų prieškario intelektualų, parodęs, kad fašizmas nėra tik jėga primesta ideologija – jis gimsta smulkiosios buržuazijos sąmonėje, valdomoje vertelgiškų tikslų ir primityvaus nacionalizmo. Būtent tokioje visuomenėje tampa neįmanoma demokratijos prielaida, kad dauguma žmonių yra teisūs. Horvátas labai rizikavo, kandžiai pašiepdamas užgimstančios nacių ideologijos žiedus. „Niekas taip neperteikia begalybės, kaip kvailybė.“ – skelbia *Vienos miško pasakų* motto. Pats būdamas mažumos dalis, Horváthas sugebėjo demaskuoti daugumą, jungdamas aštrią satyrą ir liaudiškos dramos žanrą. Jo tekstai liejasi kaip Strausso valsas, bet tariamas lengvumas atveria tikrąjį siaubą... Įvairiuose Europos teatruose pastaruoju metu režisuojanti Ross *Vienos miško pasakas* statys prieš išvykdama ilgesniam laikui dirbti į garsų Ciuricho *Schauspielhaus* teatrą.

Klausimas „kas toliau?“ turi ir kitą nuorodą. Tai – jauni, ateinantys menininkai. Jaunimo teatras skatina originalias jaunųjų idėjas. Šį sezoną teatre naujus darbus pristatys režisierė Kamilė Gudmonaitė su dramaturge Tekle Kavtaradze, taip pat studijas LMTA baigiantis režisierius Adomas Juška, dramaturgas Mindaugas Nastaravičius ir režisierė Saulė Norkutė. Pasirodys aktorės Viktorijos Kuodytės edukacinis kūrybinių dirbtuvių projektas mokyklinio amžiaus vaikams, skatinantis jų kūrybiškumą per gilesnę pažintį su spektakliu *Broliai Liūtaširdžiai*. Kai kurie iš naujų pastatymų reikalauja ilgesnio parengiamojo laikotarpio, nes gimsta iš realybės tyrinėjimų. Jaunimo teatre reziduojančios K. Gudmonaitė ir T. Kavtaradzė jau pusmetį susitikinėja su už sunkius nusikaltimus nuteistais Lukiškių kaliniais ir ne tik ieško būdų prisiliesti prie jautrios kalinio atskirties temos, bet ir iškelia platesnes socialines, moralines problemas. M. Nastaravičius savo naują pjesę *Namai* kuria jau metus tyrinėdamas Čiobiškio žmonių gyvenimo istorijas ir jose atranda universalius Lietuvos miestelių žmonių bruožus. Savaip, per žmogaus gyvenimo etapus, į „namų“ temą žvelgia Eimunto Nekrošiaus mokinys A. Juška, interpretuodamas kultinį Milano Kunderos romaną *Nepakeliama būties lengvybė*. Šiems jaunųjų darbams artima tai, ką Krystianas Lupa vadina menininko „žmogiškuoju įsipareigojimu realybei“. Ir tai suteikia vilties.

Lupa pastebi, kad šiandien, kai kūrėjo balsas visuomenėje praranda svarbą, „menininkas turi išgyventi nusivylimo etapą, per kurį jis gali subręsti“. Bet „neužtenka subręsti ideologiškai, idėjiškai ir gaminti kažkokias opozicines šiukšles“. Įvairiais periodais mes diskutuojame apie teatro visuomeninę misiją ir siekiame jo aktualumo. Tačiau teatras negali pakeisti realybės (siekis tai daryti šiandien dažniau tampa rinkodaros šūkiu). Teatras gali tik paskatinti mąstyti, sužadinti empatiją. Tam reikia ieškoti meninių būdų giliau ir įtaigiau atskleisti ne aktualiją, bet žmogų. Per individualią patirtį kalbėti apie universalius dalykus. Ir šitaip stengtis subręsti.

Jaunimo teatras atsinaujina ne vien keisdamas repertuarą ir rekonstruodamas sceną. Čia dirbantys scenos meistrai ir jauni menininkai keičia teatro veidą, kelia jo meninę kartelę. Teatras vykdo kūrybinius ieškojimus ir tarptautinį bendradarbiavimą, išlikdamas repertuariniu teatru. Praėjusį sezoną teatre dirbo tarptautinį pripažinimą pelnę menininkai iš Vengrijos ir Danijos, pradedame bendradarbiavimą su kūrėjais iš Lenkijos ir Prancūzijos. Norėčiau, kad šiandieninis Jaunimo teatras puoselėtų gilesnį, skvarbesnį žvilgsnį į žmogų ir istoriją, kalbėtų apie ne vien lietuviškos, bet ir europietiškos visuomenės problemas. Ir šia kryptimi formuotų savo tapatybę.

Audronis Liuga
Teatro vadovas

Yra toks pavojus, visi sau keliame klausimą: kas toliau?

Krystian Lupa

Krystianas Lupa: žmogiškasis įsipareigojimas realybei

Lenkų režisieriaus Krystiano Lupos pranešimas, perskaitytas Jaunimo teatro surengtoje tarptautinėje konferencijoje „Pasipriešinimo teatras“ 2018 m. balandžio 28 d.

Stipriai išgyvenu Jeane'o Paulio Sartre'o teiginį apie atskirų žmonių ar jų grupės, puoselėjančios troškimą gyventi laisvą ir kūrybingą gyvenimą, priklausomybę nuo valstybės aparato. Žmogus siekia laimingos raidos harmonijoje su tuo, ką jaučia savyje: būtent raidos proceso, kuris yra reikalingas, kuriam esi reikalingas pats, bet taip pat reikalinga tinkama aplinka, kurią galima pavadinti kraštu, kuriame gyvenu. Tai gali būti ne viena valstybė, bet kažkas plačiau. Sakykime, Europa. Taigi, Sartre'as teigė, kad egzistuoja ribinė poliarizacija tarp valdžios, kuri nori išlaikyti *status quo*, kai valdžią gauna, ir menininko. Valdžia siekia padidinti savo saugumą ir sustiprinti galias. Visada tai yra judėjimas atgal, ne į pokyčius, o esamos situacijos išsaugojimą. Nepaisant to, kokiu būdu valdžia buvo pasiekta. Tai būdinga ir reformatoriams, nes, kai jie atsiduria valdžioje, kažkokiu būdu tampa konservatoriais. Nors šiandieniniame pasaulyje politinė kairė ir dešinė praranda savo prasmę, kaip buvo anksčiau, menininkas išlieka kairėje pusėje, jis siekia pokyčių. Siekia iš esmės to paties, ko ir visa žmonija, nes pokyčių siekis įrašytas žmogaus genetikoje.

Menininkai siekia pokyčių, nori suvokti, kas yra tiesa, kas netiesa, o valdžia, kuri gina savo turimas galias, meluoja, ir vis labiau grimzta į melą. Taigi, galima sakyti, kad menininkas visados bus valdžios priešas. Nuo valdžios protingumo priklauso, kaip ji elgsis su menininku. Prisimenu, buvo toks įvykis, kai politinei dešinei atstovaujantis Prancūzijos vadovas de Gaulle'is pasirinko politinei kairei atstovaujantį kultūros ministrą rašytoją André Malraux. Net komunistą. Žinoma, Prancūzijos komunistai nebuvo tokie, kaip Rusijoje, nors prancūzai beatodairiškai žavėjosi Rusija. Bet tai buvo klaidingas žavesys, nes iš tikrųjų jie nežinojo, kas ten vyksta. Malraux teigė, kad būti kultūros ministru ne tas pats, kas būti ūkio ar pramonės ministru: kultūra ir menas yra visai kita veiklos sritis, kuriai vadovaujant reikia turėti fantazijos ir drąsos duoti menininkams kūrybos laisvę, nevaržyti jų. Jis sakė: „Aš būsiu vagis. Vogsiu menui.“ Nes, pratęsiant Sartre'o mintį, valdžia neturi mokėti arba nemokėti menininkui, kaip savo darbuotojui, bet turi menininką maitinti ir jį toleruoti. Leisti jam būti savo pačios priešininku. Galima įsivaizduoti tokį draugišką valdžios ir menininko sandėrį, kai valdžia supranta, kad menininkas bus jos priešininkas, bet sugeba jį toleruoti. Tai reiškia, kad valdžios žmogus gali suprasti, jog menininkas yra pavojingas, jis gali sakyti tiesą ir valdžią sukompromituoti. Bet jeigu valdžia jam leidžia tai daryti, ji veikia išmintingai valstybės labui, nes galimybė turėti priešininką suteikia didelį šansą išsaugoti šalyje demokratiją ir nenusiristi į autoritarizmą. Visoms valdžioms, kurios tampa autoritarinėmis, kokia buvo komunistų valdžia, ir tokia, kokia yra dabar mano tėvynėje Lenkijoje, atstovauja žmonės, neturintys gebėjimų vesti šalį link jos pačios svajonių. Šie žmonės turi tam tikrą kompleksą: nesijaučia subrendę tam, ką ėmėsi daryti. Jie bijo, todėl apsisupa silpnais žmonėmis. Tokie žmonės visada bijos stipraus priešininko. Ir tai yra visų autoritarinių valdžių panašumas, nepaisant to, iš kokios idėjos jos kyla.

Reikia užduoti klausimą, iš kokių žmonių kyla ta grupė, kuri paima valdžią, ir kokia yra jų humanistinė svajonė? Kaip labai jie nori kažko daugiau, nei patenkinti savo interesus? Ir kaip to siekia? Kovojome su komunizmu, kaip su totalitarine santvarka, ir iškovojome kito tipo santvarką, kurią pavadinome demokratija. Demokratija – tai idėja, kuri turi daug utopijos elementų. Demokratijos prielaida – kad dauguma žmonių yra teisūs. Bet ką daryti, jei šalyje dauguma yra neteisūs? Ką daryti, jei dauguma šalies gyventojų neturi valios pokyčiams ir jaučia tik sentimentus praeičiai? Galbūt jie yra nuskriausti, mušami, neturintys savimonės, nesubrendę?

Jeigu šešiasdešimt, septyniasdešimt, aštuoniasdešimt, devyniasdešimt procentų žmonių šalyje yra tokie, tai jie tikrai negali kurti demokratijos. Demokratiją galime įsivaizduoti valstybėse, kurios turi pilietinės visuomenės tradicijas. Mes, Lenkijoje, panašiai kaip Rusijoje ir visame buvusiame Rytų bloke, daugelį metų buvome auklėjami humanistinių idealų dvasia, bet iš tikrųjų buvome tik nuolatos niekinami, žeminami, ir mums nebuvo leidžiama subręsti. Tokie žmonės kūrė šeimas ir auklėjo vaikus savo pačių baimių ir stereotipų užnuodytoje atmosferoje. Vaikas per tėvus gaudavo žinią, kad yra kažkoks priešas, kuriam reikia „duoti į snukį". Jeigu vaikas išauga su tokia savimone, tai kaip jis gali tapti piliečiu? Ir jeigu tokioje visuomenėje atsiranda populistas, kuris tam tikru momentu paskelbia, kad „mes atkeršysime" vardan kažkokios nacionalinės idėjos, jis lengvai gauna keturiasdešimt ar penkiasdešimt procentų rinkėjų balsų ir ateina į valdžią... Bet juk jis yra toks pat niekingas, tik vaidina, kad turi kažkokią svajonę, kad jo svajonė yra šalies gerovė ir t. t.

Lenkijoje demokratijos idėja, o tiksliau demokratijos svajonė, įgyvendinama taip mėgėjiškai, kad labiau primena laukinę demokratiją. Tai yra tokia demokratijos parodija. Jeigu tai suvoksime, galbūt mums iš tos parodijos pavyks sukurti kažką tikro. Sukurti, išauklėti pilietinę visuomenę. Bet atkūrę laisvę mes to nepadarėme. Nes iškart metėmės į vartojimą: atsirado daug parduotuvių. Tad bet koks rimtas diskursas ir bet kokia galimybė pilietinei visuomenei bręsti nuėjo perniek. Ir pradėjo dominuoti naujoji visuomenė, kuri iš namų atsinešė tą patį šūkį, kad reikia kažkam atkeršyti, ir ji vis auga. Tas mechanizmas yra labai tikslus, kai kiekvienuose rinkimuose laimi vis mažesnių, niekingesnių žmonių balsas. Todėl demokratija tampa vis labiau melaginga, populistiška ir žmogiškąja prasme vis prastesnė. Prisidirbome iki to, kad į valdžią atėjo „Teisės ir teisingumo" partija...

Atsimenu, kai iškovojome nepriklausomybę, didis lenkų menininkas Tadeuszas Kantoras, kurį galima vadinti ir pranašu (jis buvo egocentriškas, bet būna taip, kad egocentrikai tampa pranašais), labai daug tikėjosi iš to pokyčio, santvarkos lūžio. Tada buvo devintojo dešimtmečio pradžia. Laikotarpis, kai Lenkija turėjo galimybę pasikeisti. Kantoras sakė: „Aš įdėmiai stebiu, žiūriu televizorių ir klausau, ką tie gerieji žmonės, kurie atėjo į valdžią, pasakys. Labai laukiau, kada jie pradės kalbėti apie kultūrą ir meną. Ir ką? Jie nė sykio nieko apie tai nepasakė." Tuomet Kantoras pradėjo viešai kalbėti, kad jie to pasigailės, valdžia pralaimės, nes nemato kultūros srities, nemato mūsų svajonių, mūsų bendruomenės. Kai atsiras ta svajonių bendruomenė iš kultūros ir meno, tada atsiras, išsikristalizuos ta struktūra, kuri užkrės kitus žmones, ir tik tada visuomenėje gims kažkas gyvo. Yra tokia mokslininkų įžvalga, kad į miestus, kuriuose veikia kultūrinis avangardas, kaip piligrimai plūsta žmonės. Tokie miestai tampa kultūrinio, dvasinio gyvenimo centrais, o po to ateina ir ekonominis augimas. Tai tarpusavyje susiję dalykai. Buvo tokia partija, vadinama Piliečių platforma. Pilietis yra sąmoningas žmogus, mąstantis ne tik apie kasdienį funkcionavimą ar pinigų uždirbimą, bet ir apie ateitį. Turintis didesnių svajonių. Gyvenimo tikslą. Kokį tikslą turi mūsų gyvenimas, pagrįstas noru, kad būtų gerai? Juk žinome, kad, jeigu siekiame tik kad mums būtų gerai, tai vis vien anksčiau ar vėliau susidursime su tuštuma ir patirsime nusivylimą. Taigi, ta pirmoji naujosios Lenkijos valdžia pralaimėjo, kaip ir pranašavo Kantoras. Pralaimėjo todėl, kad nekreipė dėmesio į kultūrą.

Tad kokie yra dabartinės mūsų situacijos panašumai su nepriklausomybės pradžia? Atsirado valdžia, kuri kreipia dėmesį į kultūrą ir stengiasi ją valdyti. Bet poreikiai ir valdymo būdai panašūs į tuos, kokius turėjo komunistinė valdžia, nors gal labiau čia tiktų nacistinės Vokietijos valdžia su savo lyderiu priešaky... Tokia valdžia kreipia dėmesį į menininkus, nes žino, kad jie gali būti naudingi kaip jos propagandos įrankiai. Vadinasi, ji turi tikslą. Ji tiki, kad tam tikra ideologija gali tapti meno propagavimo įrankiu. Tokia šiandieninės Lenkijos valdžios vertybių sistema, hierarchija. Net atsirado planas, kurį paskelbė mūsų prezidentas (jau garbinamas panašiai, kaip prieš karą Pilsudskis): reikia sukurti naują menininkų elitą, senuosius iššluoti, išmesti, nes jie yra kenkėjai, kurie atstovauja supuvusiai Vakarų ideologijai (atsimename, iš kur tai kyla). Tikrasis menininkas šiuo metu, žinoma, neturi kurti socializmo, bet turi apdainuoti Lenkijos didybę, puoselėti nacionalines vertybes, skelbti katalikiškas idėjas. Reikia padaryti didelį Holivudo klasės filmą, kuris taps geriausiu sezono filmu pasaulyje, „susišluos" visus O*skarus*, ir šitaip Lenkija parodys visą savo galybę... Tai liudija to mažo žmogaus megalomaniją. Manau, geriausias toks filmas būtų apie paties Jaroslavo Kaczynskio biografiją, ką jis pats joje nutylėjo... Tokia yra dabartinės valdžios svajonė, ir mes, meninkai, esame kviečiami ją įgyvendinti. O tie, kurie nenori to daryti, visų pirma negaus pinigų, o antra – susidurs su administraciniais valdymo metodais. Toks likimas ištiko Vroclavo valstybinį teatrą *Dramatyczny*, kuris buvo vienas įdomiausių Lenkijoje ir pastebimas pasaulyje. Teatro vadovas pateko į kultūros ministro nemalonę ir buvo atleistas. Ministras užsirūstino dėl šiame teatre repetuojamo spektaklio *Mirtis ir mergelė* meninės interpretacijos. Tada teatro vadovas pasakė, kad kultūros ministras turi atsistatydinti, nes demokratinėje visuomenėje negali būti cenzūros. Deja, ministras yra keršto žmogus, jis tai prisiminė. Vėliau šiame teatre pradėjau repetuoti Kafkos *Procesą*, bet darbus turėjau nutraukti. Ir tik po pusantrų metų pertraukos, padedant keliems Varšuvos teatrams, man pavyko užbaigti šį spektaklį.

Tame pačiame teatre Vroclave kiek anksčiau pastačiau spektaklį pagal Bernhardo kūrinį „Iškirtimas". Jame be kita ko buvo pasakojama apie keistą menininko ir valdžios santykį. Yra kažkas tokio, kad menininkai siekia garbės, pinigų... Žinoma, kad menininką galima nupirkti už kažkokius įvertinimus, apdovanojimus. Taip kažkada buvo komunistinėje Rusijoje. Buvo daugybė menininkų, kuriuos valdžia nupirko, kurie jai tarnavo.

Kaip menininkas pradėjau savo kūrybinį kelią komunizmo santvarkoje. Buvau jaunas, apolitiškas. Taigi, paliktas ramybėje, iki kol pastačiau spektaklį pagal Stanisławą Ignacą Witkiewiczių. Tada valdžia manimi susidomėjo kaip galimu priešininku, kuris nebuvo galutinai poliarizuotas ar pasiskelbęs opozicija. Mums buvo leista kovoti vardan humanizmo ir naujojo žmogaus, nes iš tikrųjų valdžiai tai nerūpėjo. Po Stalino mirties kūrėsi tokia elito grupė. Taip pat Lenkijoje 1957-aisiais vyko pokyčiai: į šalį buvo įsileista Vakarų kultūra. Taigi, tas elitas, kuris kūrėsi komunistinės santvarkos viduje, negalvojo kovoti, nes žinojo, kad bus sunaikintas. Elitas buvo kaip kokia valstybė valstybėje. Jis egzistavo tos sistemos ribose, tam tikro kompromiso pagrindu. Ir iš tikrųjų tai yra konformizmas. Mes, taip pat kaip Sartre'as ir visi kiti komunistai iš Vakarų Europos, į viską žiūrėjome per daug atlaidžiai. Prisiminkime, kas vyko 1968-aisiais Prancūzijoje, kai daug jaunų žmonių patikėjo Mao ir nešiojo raudonas knygeles. Jie vaikščiojo ir tomis knygelėmis mosikavo. Šitaip jie reiškė žmonių lygybės idėją, neigdami tai, kas buvo anksčiau. Tačiau šie jauni žmonės nežinojo, kad toje šalyje, kurioje raudonos knygutės atsirado, buvo masiškai žudomi žmonės. Kaip tik dabar dirbu Kinijoje ir ieškau informacijos apie tuos kultūrinės revoliucijos metus. Iš suaugusių žmonių sužinojau, kad, kai jie buvo jauni, vyravo toks įsitikinimas, tarsi vyriškumo įrodymas: „Užmušk savo mokytoją." Jis buvo tos senosios kultūros atstovas, kurį reikia nubraukti ir viską pradėti iš naujo. Taigi, maoizmas Europoje buvo tarsi „atsiriaugėjimas" po futurizmo. Dabar bandau dirbti su amžiaus pradžios kiniškų tekstu apie kanibalizmą. Mums, europiečiams, ši tema yra nežinoma, absurdiška. Bet, kaip žinia, kultūrinė revoliucija Kinijoje buvo tiesiogiai susijusi su kanibalizmu. Tada dažnai buvo žudomi mokytojai, priešai, suvalgomos jų širdys. Tai vyko visuomenėje, kuri buvo neapsaugota. Iš tokio egocentrizmo gimė tironija, kuri peržengė visas ribas ir prasidėjo absurdas. Toks absurdas, kokį pamačiau spektaklyje *Autonomija* Jaunimo teatro scenoje. Antroji dalis man atrodė kaip Kafkos absurdo ir paranojos vizija šeimoje. Ne tik šeimoje, bet ir pačioje valstybėje, gyvenimą paverčiant blogio mašina. Spektaklis parodo, kad toks kelias mūsų visuomenėse vis dar yra galimas. Mūsų, menininkų, pareiga yra nemiegoti ir neparsiduoti blogiui, nes tuo atveju tampame nereikalingi, ir tada mus reikėtų užmušti, o mūsų širdis suvalgyti.

Neseniai įkurta Lenkijos režisierių gildija. Į ją įstojo kone visi Lenkijos režisieriai. Viena iš gildijos naujausių iniciatyvų – boikotuoti Senąjį teatrą (Krokuvos Senasis teatras – vienas žinomiausių Lenkijoje, per ilgus metus pelnęs tarptautinę reputaciją, čia savo kūrybinį kelią pradėjo ir Krystianas Lupa. Šiuo metu jam vadovauja dabartinės Lenkijos valdžios statytinis – A. L.). Noriu pasakyti, kad Senajame teatre nebėra kam dirbti. Tai savaip labai gera padėtis. Ji reiškia, kad tie kultūros centrai, kuriuos perima valdžia, kompromituojasi šalies kultūros elito akyse. O kompromitacija yra geras ginklas. Kompromituojant galima daug ką pasiekti. Sakykime, teigti, kad toje pusėje yra kuriamas kičas. Kai menininkas pradeda daryti kažką netikro, kažką nupirkto, gimsta kičas. Neįtikėtina, kad per tūkstančius metų ant religijos pagrindo

Valdžia turi leisti menininkui būti savo priešininku.

Menininkas turi išgyventi nusivylimo etapą, per kurį jis gali subręsti.

gimė Bacho kūriniai, kiti nepaprasti meno kūriniai, o dabar karaliauja tiesiog religinis kičas. Daugeliui žmonių patinka tas modernus bažnytinis kičas, ir tai parodo nesubrendusį, nesuaugusį žmogų. Yra toks pavojus, visi sau keliame klausimą: „kas toliau?“ Taigi, Senojo teatro aktoriai kreipiasi į mus, į režisierių gildiją su klausimu: „Kas toliau? Jūs padarėte tokį politinį gestą ir mus apleidote, teatras miršta.“ Jie mūsų prašo ką nors daryti. Kartojasi tas pats klausimas, kurį kėliau savo spektaklyje *Iškirtimas*: ar menininkas turėtų savo opozicinę būseną paslėpti į kišenę ir trumpam parsiduoti, o po to vėl išeiti į sceną ir pradėti kovoti? Turėjau statyti du spektaklius Rusijoje – Sankt Peterburge ir Maskvoje. Buvau besirengiąs pasirašyti sutartį, bet tuomet įvyko Krymo okupacija, ir susitarimus nutraukiau. Man tai buvo natūralu, bet sulaukiau kritikos, kad nekovoju. Tačiau vėlgi klausimas: ar man pavyktų Sankt Peterburge pastatyti spektaklį, kuriame kalbėčiau apie Krymą? Norėčiau ten pastatyti spektaklį apie Krymą, tačiau tai būtų neįmanoma. Tokioje situacijoje negalėčiau šia tema kalbėti, pavyzdžiui, statydamas *Hamletą*, nes nebūčiau sąžiningas prieš aktorius.

Kita to paties klausimo dalis: ar menininkai yra subrendę kovoti su juos supančia pavojinga aplinka? Ar jų kūriniai bus pakankamai svarbūs visuomenei, bus autentiški, rodys tiesą toje kovoje? Prieš dvejus metus, kai Lenkijoje prasidėjo ryškūs pokyčiai, manyje kilo toks jausmas, kad viskas mūsų šalyje nuvertėjo. Dingo pats tiesos kriterijus, visi tapo priklausomi nuo melo. Visas mūsų diskursas yra paskendęs mele. Taigi, iš tikrųjų menininko balsas tokiu metu praranda bet kokią svarbą. Mes galime kalbėti ką, norime, bet niekas į tai nekreipia dėmesio, niekas to neklauso. Pajutau poreikį parašyti tekstą, kad menininkas turi išgyventi nusivylimo etapą, per kurį jis gali subręsti. Neužtenka subręsti ideologiškai, idėjiškai ir gaminti kažkokias opozicines šiukšles. Daug kas žavisi tokiais aktais, bet iš tikrųjų jie nieko nekeičia. Tik tuo momentu kažkaip džiugina, suteikia pasitenkinimo jausmą, kad visi bendrai dalyvauja rezistencijoje. Man šis nusivylimo etapas yra kaip procesas, per kurį galima bręsti kaip menininkui, rengtis susidūrimui su realybe. Neseniai baigiau kurti spektaklį pagal Kafkos *Procesą*. Kafkos *Procesas*, vaizduojantis teismo procesą, tapo šiandieninių bendražmogiškųjų procesų pavadinimu. Bet tas procesas, apie kurį kalbu, man nepasibaigė su šiuo spektakliu.

Manau, turime būti žmogiškai jautrūs, kurdami savo meną, atskleisdami žmogiškąjį įsipareigojimą realybei. Galima sakyti, kad esame to judėjimo avangarde.

Markas Rothko, Valentinas Masalskis ir *Raudona*

„Gyvenime bijau tik vieno, mano drauge... Kurią nors dieną juoda prarys raudoną“, – pjesėje *Raudona* sako dailininkas Markas Rothko. Pjesės centre – viena ryškiausių XX amžiaus pokario Amerikos meno avangardo asmenybių. Veiksmas vyksta 1958–1959 metais Niujorke, Marko Rothko studijoje. Dailininko padėjėju įsidarbina jaunas tapytojas Kenas. Tuo pat metu Rothko gauna užsakymą sukurti monumentalius tapybos darbus prabangiam restoranui *Four Seasons* naujai suprojektuotame tuometinės Amerikos architektūros pažibos Ludwigo Mieso van der Rohe's *Seagram* pastate. Jaunasis Rothko padėjėjas Kenas kvestionuoja mokytojo pasirinkimą. Apsilankęs restorane ir pamatęs, kad jo darbai čia taptų tik aukštuomenės susibūrimų apipavidalinimu, Rothko nutraukia susitarimą ir grąžina užsakovo pinigus.

VALENTINAS MASALSKIS: Kai perskaičiau šią pjesę, man pasirodė, kad ji tikrai verta dėmesio, kaip ir joje veikianti asmenybė. Galima sakyti, kad tai – elitinė pjesė. Bet man atrodo, kad ji yra gili savo problematika. Čia svarbi menininko senėjimo tragedija, taip pat jo supratimas, kad ateina kita karta. Pjesė parašyta apie ateinantį, o ne apie nueinantį žmogų. Nors Marko Rothko tragedija juntama visos pjesės metu. Jis iš tiesų nusižudė 1970 metų vasario 25 dieną.

Man asmeniškai suprantamas Rothko tragiškumas, jutimas, kad senstantis menininkas turi pasitraukti ir užleisti vietą ateinančiam. Ateina toks metas, kai suvoki, kad tavo menas yra laikinas. Man atrodo, kad menininkas, ir pats menas, gyvena kartu su esamuoju laiku, laikotarpiu. Kad jo istorinė vertė yra antikvarinė. Menas yra visuomenės žadintojas, skatintojas, jis kaip veidas, su kuriuo žmogus gimsta

Apie autorių

Johnas Loganas – amerikiečių dramaturgas, scenaristas, kino ir televizijos prodiuseris. Gimė 1961 m. San Diego apskrityje, Jungtinėse Amerikos Valstijose. Logano tėvai – imigrantai, kilę iš Šiaurės Airijos. Būsimasis rašytojas užaugo Kalifornijoje ir Naujajame Džersyje, vėliau persikėlė į Čikagą, kur studijavo *Northwestern* universitete. Logano kūrybai didelę įtaką padarė Williamo Shakespeare'o, Charleso Dickenso knygos, kino režisieriaus Alfredo Hitchcocko filmai.

„Kol buvo pripažintas mano pirmasis scenarijus, dešimt metų badmiriavau. Kai tai sakau, iš tiesų turiu omenyje, kad dešimt metų visiškai skurdau ir dirbau su tokiais pat skurstančiais režisieriais, aktoriais bei kitais kūrėjais“, – viename interviu pasakojo Johnas Loganas. Pirmąją pjesę *Niekada nenusidėjęs* jis parašė 1985 m., bet tik po dešimtmečio buvo pastebėtas jo pirmasis scenarijus televizijos filmui *Tornadas*. Didžiausią pripažinimą Loganas pelnė už scenarijus filmams *Gladiatorius* (2000, rež. Ridley'is Scottas), *Aviatorius* (2004, rež. Martinas Scorsese), *Svynis Todas: demoniškas Flyto gatvės kirpėjas* (2007, rež. Timas Burtonas), Shakespeare'o pjesės adaptaciją filmui *Koriolanas* (2011, rež. Ralphas Fiennesas), bei scenarijų apie legendinį amerikiečių knygų redaktorių Maksą Perkinsą filmui *Genijus* (2016, rež. Michael Grandage).

Loganas ir toliau reiškiasi kaip dramaturgas. Ryškesni jo darbai teatro scenai: *Hauptmannas* (1991 m.), *Vaizdas į upę* (1992 m.), *Raudona* (2009 m.), *Piteris ir Alisa* (2013 m.), *Tave suvalgysiu paskutinį: pokalbis su Sue Mengers* (2013), *Paskutinis laivas* (2014 m.). Dirbdamas Londone su kompozitoriaus Stepheno Sondheimo miuziklo medžiaga būsimam muzikiniam filmui *Svynis Todas: demoniškas Flyto gatvės kirpėjas*, Loganas apsilankė galerijoje *Tate Modern*. Ten pamatė Marko Rothko *Seagram* tapybos darbų seriją: „Tiesą sakant, manęs niekada nežavėjo paveikslai, bet šiuose Rothko darbuose slypėjo kažkokia galinga jėga, ta jėga vibravo rimtimi ir skleidė kūrinio galią“, – sakė autorius. 2009-aisiais Loganas apie Rothko parašė pjesę *Raudona*. Ji autoriui pelnė *Tony*, *Drama Desk*, dramos lygos ir Niujorko *Outer Critics Circle* bendruomenės apdovanojimus. Pjesė buvo pastatyta *Donmar Warehouse* Londone ir *The Golden Theatre* Brodvėjuje.

ir miršta. Manau, kad tokia yra meno funkcija, paskirtis. Todėl gyvas menas visada turi atsinaujinti. Visais laikais į meistrų vietą ateina jauni žmonės su didelėmis pretenzijomis, su savo įsitikinimais. Ir pjesėje *Raudona* vaizduojamas dviejų menininkų susidūrimas: jauno, pradedančio ir pagyvenusio menininko, išbandžiusio daug ką, turinčio savo vertybių skalę, patirtį. Iš principo tai yra kartų, požiūrių sankirta. Įdomu stebėti, kaip ta kultūrinė patirtis, kuri suformavo Rothko, reiškia visai ką kita jaunam menininkui. Savo spektaklyje siekiu parodyti nueinančio ir ateinančio menininkų sankirtą. Apčiuopti iš jos kylančias problemas.

Rothko yra egocentriškas, kaprizingas, įnoringas, daug sau leidžiantis, kaip ir kiekvienas stiprus menininkas. Pačioje pradžioje jis nemato savo aplinkos ženklų, nenori girdėti ateinančios kartos, kaip ir pas jį atėjusio jauno žmogaus... Bet pabaigoje tą patį jauną žmogų jis paleidžia, pastūmėdamas kovoti. Vadinasi, pabaigoje jis jį išgirdo. Man atrodo, pjesėje Rothko labai aiškiai pajaučia, kad nebesupranta šių dienų laiko ženklų... Ir pirmasis jam apie tai pasako jaunas menininkas, kai jis protestuoja prieš Rothko ambiciją iš savo darbų sukurti meno šventovę prabangiame restorane. Rothko nesupranta, jog pasaulis suka kitur, kad jis tampa vartojimo vieta...

Bendrauju su jaunu dailininku Mykolu Sauka, kuris šiam spektakliui kuria dekoracijas. Jis įdomiai pasakė, kad dailininkas, kaip ir aktorius ar dainininkas, žino, jog turi pasitraukti, o kada pasitraukti, iš tiesų nežino. Balso nebėra, bet dainuoji, vos paeini, bet rolę vaidini, rankoje nenulaikai teptuko, bet tapai... Nes atrodo, kad tu dar gali, kad dar reikalingas. Tas artėjančio nereikalingumo momentas menininkui yra labai skaudus. Jo senėjimas, jėgų, azarto netekimas, aistros praradimas...

Mūsų teatrai neįstengia ar nenori kalbėti brandžia kalba. Dramaturgija pasidarė laikraštinė. Man dabartinėje dramaturgijoje labai trūksta paties dramaturgo literatūrinės įžvalgos, filosofinio požiūrio į žmogų, filosofinio sakinio. Jinai pavirto tokiu mažu smulkių išpažinčių pasauliu. Noréčiau, kad šis mūsų darbas būtų iš tiesų prasmingas.

Markas Rothko teigė, kad jam „įdomu tik išreikšti svarbiausias žmonių emocijas – tragediją, ekstazę, lemtį.“ Ir siekė savo darbuose perteikti pagrindines žmogiškąsias emocijas: „Jei jus jaudina tik paveikslų spalvų sąryšis, vadinasi, jūs nematote esmės.“ Kaip ir jo Niujorko mokyklos draugai dailininkai Barnettas Newmanas ir Clyffordas Stillas, Rothko tapė įsigilindamas į save ir žmogaus būklę. Jam menas buvo gili bendravimo forma.

1903 m. Latvijoje gimęs Markusas Rothkowitzas, 1913 m. su šeima emigravo į Jungtines Amerikos Valstijas. Ten pasikeitė pavardę į Rothko. 1921 m. įstojo į Jeilio universitetą, kurį po dvejų metų metė. 1925 m. pradėjo mokytis Parsono dizaino mokykloje pas dailininką Arshile'ą Gorky'į, kuris jam, kaip ir daugeliui abstrakčiojo ekspresionizmo atstovų, padarė didelę įtaką.

Savo meninę kalbą Rothko sukūrė 1947 m. Ją kritikas Clementas Greenbergas pavadino „spalvų lauko tapybos“ terminu. Tai stilius, kuriam būdingos didžiulės atviros erdvės ir išraiškingos spalvos. Rothko buvo vienas šio stiliaus pradininkų. „Atrodė, kad jo spalvoti stačiakampiai dematerializuojasi į gryną šviesą...“, – rašė MoMA (modernaus meno muziejaus Niujorke) buvęs tapybos ir skulptūros vyriausiasis kuratorius Williamas S. Rubinas. Likusius savo karjeros metus Rothko praleido tyrinėdamas beribes įvairių formų ir spalvų bei stačiakampių išdėstymo spalviniuose laukuose galimybes.

1968 m. dėl sunkių nerimo pilnų metų ir dėl to atsiradusio polinkio į žalingus įpročius, Rothko sveikata pradėjo prastėti. Nepaisydamas gydytojo nurodymų, Rothko toliau kenkė savo sveikatai, tačiau, kad sumažintų organizmo patiriamą krūvį, sumažino savo drobių dydžius, o aliejinius dažus pakeitė akriliniais. 1970 m., būdamas 66 metų, chroniška depresija sergantis menininkas nusižudė, palikdamas savo darbus, kurie jo gyvenimui suteikė tiek kritinę, tiek komercinę sėkmę.

Parengta pagal meno istorikės Karen Kedmey straipsnį.

Premjera *Raudona*, režisierius Valentinas Masalskis

Lapkričio 22 d., Klaipėdos *Kultūros fabrikas*

Lapkričio 23 d., Menų spaustuvė

Lapkričio 25 d., Nacionalinis Kauno dramos teatras

Lapkričio 27 d., Juozo Miltinio dramos teatras

Adomas Juška skaito Milaną Kunderą

Gruodžio pradžioje Jaunimo teatras žiūrovus pakvies į LMTA IV režisūros kurso (vadovas – Eimuntas Nekrošius) studento Adomo Juškos premjerą *Nepakeliama būties lengvybė* pagal kultinį Milano Kunderos romaną. Tai – antrasis jaunojo režisieriaus darbas Jaunimo teatre. Praėjusį sezoną A. Juška debiutavo spektakliu *Šveikas* pagal Jaroslavo Hašeko knygą *Šauniojo kareivio Šveiko nuotykiai*.

ADOMAS JUŠKA: Ilgai nešiojausi mintį, kad žmogus savo gyvenimo iš tiesų nenugyvena. Visada gyvena kažkur kitur, bet ne čia. Galbūt praeityje ir ateityje, bet čia būtinas žodis „kitur“: iš pradžių gyvena svajonėse, sapnuose, paskui – prisiminimuose. O kur čia pats žmogaus gyvenimas? Kada įvyksta tas virsmas, kai staiga pradedi gyventi prisiminimais? Kur ir kada vyko ta prisimenama realybė?

Man į rankas pakliuvo Kunderos knyga *Nepakeliama būties lengvybė*, kurioje jau viename pirmųjų skyrių autorius rašo: „Jei žmogus gyvena tiktai vieną gyvenimą, tai tarsi visai negyventų? <...> Ko vertas toksai gyvenimas, jei pirmas bandymas gyventi ir yra tikrasis gyvenimas? Tokiu atveju gyvenimas visada yra panašus į skečą.“ Iš tiesų, gyvendamas dabar, tik pieši tą gyvenimo skečą, apmatus. Bet net nežinai, kokiam paveikslui (gyvenimui). O galiausiai to antro paveikslo net neturėsi kada nutapyti... Juk neturėsi dar vieno gyvenimo, kuriame viskas jau būtų tik švarraštis. Tuomet kada įvyksta tas tikrasis gyvenimas? Juk jis niekada neprasideda... Galbūt mes jaučiame, koks yra tas tikrasis gyvenimas, todėl probėgomis, prasilenkdami kažkur jį stengiamės atpažinti. Kunderos knygoje mane ypatingai sudomino tas prasilenkimo momentas: kaip prasilenkia vieno žmogaus sapnas su kito žmogaus realybe...

Romanas turi daug temų, ir jos gana tolygiai išplėtotos, joms suteiktas panašus svoris. Bet man visiškai nesinori liestis prie socialinių ir politinių Kunderos aprašyto laikotarpio

Apie autorių

Milanas Kundera gimė 1929 metais Brno, tuometinėje Čekoslovakijoje, viduriniosios klasės šeimoje. Būdamas jaunas, Kundera, tėvo padedamas, išmoko groti pianinu. Vėliau studijavo muzikologiją ir muzikinę kompoziciją. Muzikinės įtakos ir nemažai nuorodų į muzikinius kūrinius galima rasti ir autoriaus romanuose. Dar paauglystėje būsimasis rašytojas prisijungė prie Čekoslovakijos komunistų partijos. 1952 m. Kundera baigė Prahos scenos menų akademijos kino fakultetą.

1968 metais Kundera kartu su kitais komunistų rašytojais įsitraukė į *Prahos pavasario* įvykius ir dramatiškai išgyveno Sovietų invaziją į Čekoslovakiją. Kundera jautėsi įsipareigojęs prisidėti prie Čekijos komunizmo reformos. Vis dėlto rašytojas šių svajonių atsisakė ir 1975 m. emigravo į Prancūziją. Čekoslovakijos pilietybės Kundera neteko 1971 m., o po dešimtmečio, 1981 m., rašytojas gavo Prancūzijos pilietybę.

Didelis apsiskaitymas bei įvairialypis kultūros išmanymas padeda Kunderai savo knygose gilintis į politines, istorines, filosofines, psichologines ir menines temas. Pirmoji autoriaus knyga – 1953 metais išleistas poezijos rinkinys *Žmogus: platybės sodas*. Po to sekė dramaturgijos kūriniai bei romanai *Pokštas* (1967), *Gyvenimas yra kitur* (1969), *Nepakeliama būties lengvybė* (1984), *Nemirtingumas* (1990), *Nežinomybė* (2000) ir kt.

Kultiniu tapęs Kunderos romanas *Nepakeliama būties lengvybė* buvo parašytas 1984-aisiais ir pirmą kartą į lietuvių kalbą išverstas 1993 metais. Romane aprašomas XX a. 7-ojo dešimtmečio pabaigos – 8-ojo dešimtmečio pradžios laikotarpis Prahoje. Čia atskleidžiamas Čekijos visuomenės menininkų ir intelektualų gyvenimas nuo 1968 m. *Prahos pavasario* iki Sovietų Sąjungos invazijos į Čekoslovakiją. Pagrindiniai romano veikėjai – daktaras Tomas ir fotografė Tereza, kurių meilė gimsta dėl šešių atsitiktinumų. Kalbėdamas apie Friedricho Nietzsche’s amžinojo pasikartojimo koncepciją (filosofo idėja, kad visata ir jos įvykiai jau yra įvykę ir kartosis iki begalybės), autorius romane iškelia priešingą idėją: kiekvienas žmogus turi nugyventi tik vieną gyvenimą, o tai, kas jame įvyksta, nutinka tik vieną kartą ir niekada nebepasikartoja. Per tai suprantame būties *lengvumą*. Šis lengvumas reiškia ir laisvę. Pasaulyje, kuris susideda iš neatšaukiamų pasirinkimų ir atsitiktinių įvykių, kuriame viskas vyksta vienąkart – o „kas nutinka tik vieną kartą, tas tarsi niekad neatsitinka“, – egzistavimas, rodos, praranda savo svorį. Veikėjams nieko kito nebelieka, tik susitaikyti su nepakeliama būties lengvybe.

Kaip prasilenkia vieno žmogaus sapnas su kito žmogaus realybe...

temų. Siekiant turėti savo spektaklio viziją, būtina daryti atranką. Šios knygos atveju – ypatingai, nes visko į vieną spektaklį nesudėsi. Filosofinės idėjos čia taip pat skleidžiasi per tos pačios lengvybės ir sunkumo vaizdinius, net konkrečius daiktus. Taip pat man labai svarbus ir artimas rašytojo santykis su muzika. Pats Kundera turi muzikinį išsilavinimą, ir tai jaučiasi romane: randu daug muzikinių leitmotyvų pačiose veikėjų istorijose.

Prisiminiau vieną Czeslawo Miloszo tekstą apie tremtį, kaip reiškinį. Tas jo tekstas yra įžanga Josefo Koudelkos (čekų fotografo, pagal kurio nuotraukas dariau trumpą eskizą akademijoje) fotografijų knygai, kuri irgi vadinasi *Tremtiniai*. Tremtyje nėra ženklų, kurie padeda susiorientuoti, nėra pažįstamų vietų, kurios priima. Tiksliau, ženklų yra daugybė, bet žmogui jie nėra suprantami, nes jam jie nekalba. Nebėra aiškių sąvokų, tokių kaip, pavyzdžiui, „namai“. Bet, pagalvojus apie žmonių buvimą šių dienų aplinkoje, pasikartoja tie patys simptomai. „Namai“ mums reiškia nebe tą patį, ką reiškė žmonėms prieš šimtą metų. Ir trūksta tų „namų“, tiksliau, trūksta to, kas už to žodžio turėtų būti, bet nėra. Todėl, man atrodo, dabartinė žmogaus būtis yra kaip tremtis – tikrasis gyvenimas yra tarsi „kitur“. Taip interpretuojant tremties sąvoką, spektakliui ši tema yra labai artima, būtent – tas neatitikimas tarp „čia“ ir „kitur“. Jei tikrasis gyvenimas ne „čia“, kur gyveni, vadinasi, gyveni tremtyje, atskirtas nuo namų, namai – „kitur“. Žmogui atviras *pasaulis*, bet nėra ryšio su *žeme*. Galima sakyti, kad tokia būsena taip pat yra nepakeliama lengvybė.

„Biblinis tremties paveikslas – tai dairymasis atgal į šalį, iš kurios žmogus kilęs. Ir iš tiesų šiame amžiuje tremtiniai parašė daug poemų ir romanų apie šalis, kuriose jie gimė, pavaizduodami jas gražesnes, nei realybėje, būtent todėl, kad jos prarastos visam laikui. Tačiau šiai klišei galima ir paprieštarauti. Dislokacija sukuria atstumą, matuojamą kilometrais ar myliomis, šimtais ar tūkstančiais mylių. Biblinis paveikslas – judėjimas erdvėje tolyn nuo Rojaus vartų arba, kalbant šiuolaikinėmis sąvokomis, nuo ginkluotų kareivių saugomos valstybinės sienos. Tačiau šį atstumą galima matuoti ne tik myliomis, bet ir mėnesiais, metais ar dešimtmečiais. Turint tai omenyje, galime kiekvieno žmogaus gyvenimą apibūdinti kaip nepaliaujamą judėjimą tolyn nuo vaikystės per jaunystę, brandą ir senatvę. Kiekvieno žmogaus praeitis jo atmintyje nuolat transformuojasi ir tampa panaši į žemę, kurios neįmanoma susigrąžinti ir kuri, laikui bėgant, tampa neatpažįstama. Taigi, skirtumas tarp dislokacijos erdvėje ir laike nėra toks ryškus. Mes puikiai galime įsivaizduoti seną tremtinį, kuris, prisimindamas vaikystės šalį, supranta, kad jį nuo tos šalies skiria ne tik nuotolis, bet ir raukšlės veide, žili plaukai – randai, palikti žiauraus sienos sergėtojo, – laiko. Kas gi tuomet yra tremtis, jei šia prasme visi patiria tokią būseną?“

Ištrauka iš Czeslawo Miloszo teksto Josefo Koudelkos fotografijų knygai *Tremtiniai*

Premjera *Nepakeliama būties lengvybė*, režisierius Adomas Juška

Gruodžio 6, 7, 27 d., Jaunimo teatras

Andriaus Bialobžeskio ir Rimvydo Stankevičiaus susitikimas

Aktorius Andrius Bialobžeskis pristato savo autorinį darbą *Valhala. Poetiniai (išsi)tardymai* pagal poeto Rimvydo Stankevičiaus trijų dalių rinkinio *Valhala* eiles. Per jį aktorius siekia perteikti ne tik dvasinį ryšį su jam artimu poetu, bet ir savo asmeninę patirtį.

Statote spektaklį pagal poeziją. Koks jis bus?

Tai bus poezijos spektaklis: intensyvus, trūkčiojantis, atmosferiškas. Kaip kardiograma. Krintanti ir kylanti gyvenimo linija, kurioje Rimvydo Stankevičiaus tekstas yra spektaklio alfa ir omega. Galvojau apie Vilniaus Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčią, tai – idealiai atliepianti Rimvydo tekstus vieta. Deja, techninės sąlygos ten buvo nepakankamos, kad galėtume pagarbiai jį rodyti publikai. Todėl pasirinkau teatro studijos erdvę.

...kuri tarsi nurodo, kad dialogas su publika bus intymus...

Mielai norėčiau pamatyti daugiau žiūrovų, bet poezija yra nišinis dalykas, poezijos spektakliai – reti svečiai mūsų teatro scenoje, visgi svarbu, kad žiūrovui ar klausytojui tai būtų artima, girdima, juntama. Atpažįstama.

Rimvydo Stankevičiaus tekstai – labai melancholiški, juose daug išgyvenimų, skausmo...

Tai labai asmeniški tekstai. Jei rašyčiau eilėraščius, jie atrodytų labai panašiai. Su Rimvydu iš tiesų kalbame ta pačia kalba. Bet, kadangi Rimvydas visa tai jau yra parašęs, nėra čia ko rašyti man. Manau, kad šie tekstai turėtų būti tam tikra iškrova, savo kelio, gyvenamo laikotarpio, atsitikimų akistata, autorevizija... Ten slypi daug pojūčių, patirčių, todėl ir reviziją reikia daryti drąsiai, negailint savęs. Na, tokį švelnų skrodimą – su krauju ir ašarom...

Pats Stankevičiaus rinkinys *Valhala* (visa trilogija) praktiškai yra paties autoriaus gyvenimo kelio apibendrinimas – ėjimas iki egzistencinės kryžkelės. O tie mūsų gyvenimo keliai labai panašūs. Kadangi esame seni pažįstami, keliai juo labiau bendri ir artimi. Jie yra žmogiški, paženklinti, su visais kreivumais. Noriu, kad mano spektaklyje tai atsispindėtų.

O kokias pagrindines temas išskirtumėte? Kas sudarys spektaklio karkasą?

Pasaulis ir jo šešėliai, gundymai ir kova su jais – tokios esminės temos. Galima sakyti, daugiaveidis AŠ, klaidžiojantis savo miražuose: tamsa ir šviesa, išbandymai ugnimi ir vandeniu, ligoninės, bažnyčios, ieškojimai ir nusivylimai. Visa tai ir begalę kartų daugiau slepiasi tekstuose, todėl norėtųsi, kad spektaklyje aidėtų tiek vyriškas, tiek moteriškas balsai. Tai – kelionė iš tamsos į šviesą, pasirinkimas: kurioje pusėje stovėsi prasidėjus *Armagedonui*?

Rimvydo tekstuose esama žmonių, kurie savo šviesą paliko mums. Jų nebėra, nors kadaise ėjome kartu su jais.

Turiu vieną Sauliaus Mykolaičio fotografiją. Ją šiaip ne taip gavau. Ši Butauto Barausko daryta nuotrauka yra labai reta, mažai kas yra ją matę: Saulius sėdi, kojas įmerkęs į dubenį, rūko cigaretę ir žiūri. Ji ir buvo mano įkvėpėja, nuo jos prasidėjo vaizdinės jungtys su Rimvydo tekstų metafizika. Saulius buvo mano ir Rimvydo draugas, todėl norisi atiduoti jam duoklę.

Beje, *Valhalos* rinkinyje yra du eilėraščiai, kuriuos Rimvydas skiria Sauliui, jie parašyti jau po Sauliaus mirties. Kadangi praėjo jau daugiau nei dešimt metų, norisi prisiminti... Šioje medžiagoje yra labai daug autentikos, ir, manau, tas autentiškas kalbėjimas scenoje yra labai svarbus.

Ar tą autentiką galima sieti ir su Jūsų gyvenimu?

Medžiagą rinkausi ir scenas noriu pritaikyti taip, kad šis kūrinys kalbėtų ir apie mane. Manau, kad Rimvydui daug dalykų

gyvenime dėliojosi panašiai. Manau, kad, jei iš tiesų supranti žmogaus tekstą ir jauti tą pačią kraujo grupę, tuomet suvoki, kad tavo ir autoriaus gyvenimas bildėjo tais pačiais laiptais. Tiek aukštyn, tiek žemyn. Tam tikri dalykai yra labai atpažįstami. Žmogus visada yra draskomas pasirinkimų: neįmanomas kelias be nuopolių į tamsą. O pasivaikščioti pragaro ratais reikia, kad galėtum išsigryninti, suprasti, kurioje pusėje stovi: šviesoje ar tamsoje. Man šis spektaklis yra savotiškas išsisakymas apie save, savo praeitį, draugus...

O kaip apskritai įvyko Jūsų susidūrimas su poezija? Kada ja susidomėjote?

1993 metais vyko renginys, kuris vadinosi maždaug taip: *Jaunųjų talentų konkursas*. Jį organizavo Lietuvos muzikų rėmimo fondas, o iš tikrųjų konkursas buvo skirtas muzikantams. Jiems čia buvo suteikta erdvė pasirodyti. Su jais tais pačiais metais baigėme Lietuvos muzikos ir teatro akademiją. Tuo metu visi gyvenome pusbadžiu. Na, ir tradicija buvo tokia, užsitęsusi dar nuo sovietinių laikų: muzikantai groja, o fone dar *kažką* daro aktoriai. Jie būdavo traktuojami kaip tam tikri linksmintojai. Taip ten ir atsiradau.

Vėliau viskas nurimo, poezija pasitraukė į paraštes. Vis dėlto prieš dešimt metų vėl sugrįžau ir pradėjau rimtai dirbti. Daug keliauju su įvairios poezijos skaitymais. Šiandien priartėjau prie poezijos spektaklio, nes vien koncertinio skaitymo nebeužtenka. Stankevičius kaltas. Pagalvoju, kad dabar viskas apsivertė: kai Lietuvos rašytojų sąjungoje vyksta skaitymų vakarai, paprašo, kad dar koks muzikantas pagrotų, padėtų sukurti tam tikrą atmosferą. Svarbiausia, kad muzikantas padarytų *kažką*. O seniau juk aktorius su savo skaitymais darydavo tą *kažką*.

Atrodo, kad poezijoje kiekvienas žodis yra įkrautas kur kas labiau, nei, pavyzdžiui, prozoje. Kaip tokį tekstą perteikti žiūrovui, kad jis tas eiles iš tiesų išgirstų?

Manau, kad svarbiausias yra pats tekstas. Jei jį supranti, tuomet viskas bus gerai. Juk svarbiausia, kas tuo tekstu sakoma. Būtent dėl šios priežasties poeziją viešai skaito labai mažai žmonių. Toks skaitymas yra labai sudėtingas. Gauni pliką tekstą, privalai jį perleisti per save, tam tekstui turi būti atviras... O atvirumas tikrai nebūna švelnus ar aksominis... Jis visuomet skausmingas, nes tokį tekstą atverti pavyksta tik tada, kai jame randi kažkokių tau pačiam skaudžių, aktualių temų. Toks tekstas labai bado. Apskritai geri poetiniai tekstai būna labai intymūs. Poetas tuo tekstu pasisako, visiškai atsiveria, dalijasi savo labai intymiomis paslaptimis. Todėl skaitovas, imdamas tokį tekstą, su juo turi labai atsargiai elgtis. Kita vertus, tuo pačiu metu ir drąsiai kalbėti apie tai, kas tame tekste glūdi, drąsiai kalbėti apie save. Poezijoje tarpinio skaitymo nėra. Jei ji bus skaitoma tik dėl paties skaitymo, klausytojai tai pajus, jų tai nejaudins ir nepasieks...

Apie autorių

Rimvydas Stankevičius gimė 1973 metais Elektrėnuose. Studijavo Vilniaus universitete lituanistiką, yra įgijęs lietuvių literatūros magistro laipsnį. Autorius debiutavo būdamas dvidešimties, 1993 m., kai keli jo eilėraščiai pateko į *Poezijos pavasario* almanachą. Po daugiau nei penkiolikos rašymo metų poetas pelnė pirmąją – to paties *Poezijos pavasario* – premiją ir tapo plačiau žinomas Lietuvos skaitytojams. Po to sekė dar ne vienas apdovanojimas (tarp jų – 2011 m. Jurgos Ivanauskaitės vardo premija už knygą *Patys paprasčiausi burtažodžiai* (2010 m.), 2013 m. įteikta LATGA-A aukso žvaigždė). Iki šiol poetas yra parašęs 7 poezijos, 2 eseistikos ir 1 pasakų knygą. Stankevičius yra dirbęs reporteriu dienraštyje *Respublika*. 2001 m. Lietuvos televizijoje vedė kultūrinę laidą *Kultūros spąstai*. Autoriaus poezija versta į lenkų, švedų, suomių, anglų ir kt. kalbas, publikuota užsienio almanachuose.

Autorius žinomas ir teatro scenoje: pagal Stankevičiaus inscenizaciją 2000 m. Lietuvos nacionaliniame dramos teatre pastatytas spektaklis *Stop mašina*, kurį režisavo aktorius Saulius Mykolaitis. 2002 m. kartu su kompozitoriumi Roku Radzevičiumi sukūrė roko operą *Jūratė ir Kastytis*, 2014 m. parašė libretą oratorijai *Sakurų prisiminimai*, pastatytai Nacionaliniame Kauno dramos teatre.

„Tebūsiu prakeiktas, jeigu poezija – tik pasimėgavimas gražiais kalbos ornamentais vaikiškame kaleidoskope, jeigu ji nėra slaptaraštis, kūlgrinda, vedanti aukštyn. Juk gera poezija visada yra šiek tiek ir malda, šiek tiek ir užkeikimas, šiek tiek ir muzika, šiek tiek ir šviesa. Net jeigu ir Valhalos tamsybėse spingsinti“, – sako poetas. Stankevičiaus poezijos trilogija *Valhala*, kurią sudaro knygos *Laužiu antspaudą*, *Patys paprasčiausi burtažodžiai*, *Ryšys su vadaviete*, yra vertinama kaip viena svarbiausių pastarojo dešimtmečio lietuvių poezijos rinktinių.

Premjera *Valhala. Poetiniai (išsi)tardymai*, spektaklio autorius Andrius Bialobžeskis

2019 m. sausio 18, 19 d., Jaunimo teatras

VALSTYBINIS jaunimo teatras

2018 m.
rugsėjo–gruodžio mėn. repertuaras

Rugsėjis

Spektakliai Vilniuje

25 An
13.00 Pabėgimas iš teatro | Edukacinis spektaklis
Autorė Aušra Pukelytė
Jaunimo teatras | **Teatro kasa** | 1 val. 30 min.

26 Tr
13.00 Pabėgimas iš teatro | Edukacinis spektaklis
Autorė Aušra Pukelytė
Jaunimo teatras | **Teatro kasa** | 1 val. 30 min.

29 Še
17.00 Autonomija | Režisierius Árpád Schilling (Vengrija)
Lietuvos rusų dramos teatras | 3 val. | su vertimu į anglų kalbą

Spalis

Spektakliai Vilniuje

7 Se
12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 15.00, 15.30, 16.00, 16.30 Apie baimes | Instaliacijų spektaklis šeimai | Režisierė Olga Lapina
Jaunimo teatras | **Teatro fojė** | 1 val.

18.00 Šveikas
Pagal Jaroslavo Hašeko romaną | Režisierius Adomas Juška
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val. 15 min.

11 Ke
18.00 Liūdnos dainos iš Europos širdies
Pagal Fiodoro Dostojevskio romaną „Nusikaltimas ir bausmė“
Režisierius Kristian Smeds (Suomija)
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val. 30 min. | su vertimu į prancūzų kalbą

12 Pe
18.00 Liūdnos dainos iš Europos širdies
Pagal Fiodoro Dostojevskio romaną „Nusikaltimas ir bausmė“
Režisierius Kristian Smeds (Suomija)
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val. 30 min. | su vertimu į anglų kalbą

14 Se
12.00, 13.30, 15.00, 16.30 Kaltūnas | Patirčių spektaklis vaikams
Autorės Saulė Norkutė ir Šarūnė Pečiukonytė
Jaunimo teatras | **Teatro fojė** | 40 min.

16 An
18.00 Bėgikas | Mattias Andersson | Režisierė Olga Lapina
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val. 15 min.

17 Tr
13.00 Pabėgimas iš teatro | Edukacinis spektaklis
Autorė Aušra Pukelytė
Jaunimo teatras | **Teatro kasa** | 1 val. 30 min.

19 Pe
18.00 Šveikas | Pagal Jaroslavo Hašeko romaną
Režisierius Adomas Juška
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val. 15 min.

20 Še
12.00, 14.00 Kakė Makė | Pagal Linos Žutautės paveikslėlių knygas | Režisierė Virginija Kuklytė
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 50 min.

21 Se
12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 15.00, 15.30, 16.00, 16.30 Apie baimes
Instaliacijų spektaklis šeimai | Režisierė Olga Lapina
Jaunimo teatras | **Teatro fojė** | 1 val.

24 Tr
18.00 Tamsos žaidimas | Carlos Murillo
Režisierius Darius Rabašauskas
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val. 35 min.

25 Ke
18.00 Apsėdimas | Pagal Fiodoro Dostojevskio romaną „Broliai Karamazovai“ | Režisierius Povilas Makauskas
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 2 val. 45 min.

28 Se
15.00, 15.30, 16.00, 16.30 Apie baimes
Instaliacijų spektaklis šeimai | Režisierė Olga Lapina
Jaunimo teatras | **Teatro fojė** | 1 val.

30 An
18.00 Apie žvėris ir žmones | Pagal Kristijoną Donelaitį
Kompozitorius Antanas Kučinskas | Režisierė Birutė Mar
Naujosios muzikos komunikacijos centras
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val.

Spektakliai kituose miestuose

9 An
18.00 Autonomija | Režisierius Árpád Schilling (Vengrija)
Juozo Miltinio dramos teatras | 3 val.

13 Še
17.00 Autonomija | Režisierius Árpád Schilling (Vengrija)
Anykščių kultūros centras | 3 val.

18 Ke
19.00 Trys mylimos | Žemaitė | Režisierius Algirdas Latėnas
Birštono kultūros centras | 2 val. 30 min.

23 An
18.00 Šveikas | Pagal Jaroslavo Hašeko romaną
Režisierius Adomas Juška
Varėnos kultūros centras | 1 val. 15 min.

27 Še
17.00 Autonomija | Režisierius Árpád Schilling (Vengrija)
Mažeikių kultūros centras | 3 val.

Lapkritis

Spektakliai Vilniuje

4 Se
15.00 Broliai Liūtaširdžiai | Astrid Lindgren
Režisierė Kirsten Dehlholm (Danija)
Menų spaustuvė | 1 val. 40 min.

6 An
18.00 Trys mylimos | Žemaitė | Režisierius Algirdas Latėnas
Keistuolių teatras | 2 val. 30 min.

7 Tr
18.00 Šveikas | Pagal Jaroslavo Hašeko romaną
Režisierius Adomas Juška
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val. 15 min.

9 Pe
18.00 Tamsos žaidimas | Carlos Murillo
Režisierius Darius Rabašauskas
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val. 35 min.

10 Še
12.00, 14.00 Kakė Makė | Pagal Linos Žutautės paveikslėlių knygas
Režisierė Virginija Kuklytė
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 50 min.

11 Se
12.00, 13.30, 15.00, 16.30 Kaltūnas | Patirčių spektaklis vaikams
Autorės Saulė Norkutė ir Šarūnė Pečiukonytė
Jaunimo teatras | **Teatro fojė** | 40 min.

18.00 Liūdnos dainos iš Europos širdies
Pagal Fiodoro Dostojevskio romaną „Nusikaltimas ir bausmė“
Režisierius Kristian Smeds (Suomija)
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val. 30 min. | su vertimu į prancūzų kalbą

14 Tr
13.00 Pabėgimas iš teatro | Edukacinis spektaklis
Autorė Aušra Pukelytė
Jaunimo teatras | **Teatro kasa** | 1 val. 30 min.

18.00 Apie žvėris ir žmones | Pagal Kristijoną Donelaitį
Kompozitorius Antanas Kučinskas | Režisierė Birutė Mar
Naujosios muzikos komunikacijos centras
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val.

18 Se
12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 15.00, 15.30, 16.00, 16.30 Apie baimes
Instaliacijų spektaklis šeimai | Režisierė Olga Lapina
Jaunimo teatras | **Teatro fojė** | 1 val.

23 Pe
18.00 Premjera: Raudona | John Logan
Režisierius Valentinas Masalskis
Menų spaustuvė

28 Tr
18.00 Bėgikas | Mattias Andersson | Režisierė Olga Lapina
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val. 15 min.

Spektakliai kituose miestuose

8 Ke
15.00 Broliai liūtaširdžiai | Astrid Lindgren
Režisierė Kirsten Dehlholm (Danija)
Alytaus miesto teatras | 1 val. 40 min.

13 An
18.00 Šveikas | Pagal Jaroslavo Hašeko romaną
Režisierius Adomas Juška
Širvintų kultūros centras | 1 val. 15 min.

15 Ke
19.00 Cinkas | Pagal Svetlanos Aleksijevič knygas
Režisierius Eimuntas Nekrošius
Birštono kultūros centras | 3 val. 20 min.

17 Še
18.00 Autonomija | Režisierius Árpád Schilling (Vengrija)
Alytaus miesto teatras | 3 val.

22 Ke
18.00 Premjera: Raudona | John Logan
Režisierius Valentinas Masalskis
Klaipėdos *Kultūros fabrikas*

25 Se
15.00 Premjera: Raudona | John Logan
Režisierius Valentinas Masalskis
Nacionalinis Kauno dramos teatras

27 An
18.00 Premjera: Raudona | John Logan
Režisierius Valentinas Masalskis
Juozo Miltinio dramos teatras

Gruodis

Spektakliai Vilniuje

6 Ke
18.00 Premjera: Nepakeliama būties lengvybė
Milan Kundera | Režisierius Adomas Juška
Jaunimo teatras | **Salė 99**

7 Pe
18.00 Premjera: Nepakeliama būties lengvybė
Milan Kundera | Režisierius Adomas Juška
Jaunimo teatras | **Salė 99**

9 Se
12.00, 15.00 Coliukė | Pagal Hansą Christianą Anderseną
Režisierius Ričardas Matačius
Menų spaustuvė | 1 val. 20 min.

11 An

12.00, 13.30, 15.00, 16.30 Kaltūnas | Patirčių spektaklis vaikams
Autorės Saulė Norkutė ir Šarūnė Pečiukonytė
Jaunimo teatras | **Teatro fojė** | 40 min.

18.00 Liūdnos dainos iš Europos širdies
Pagal Fiodoro Dostojevskio romaną „Nusikaltimas ir bausmė“
Režisierius Kristian Smeds (Suomija)
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val. 30 min. | su vertimu į anglų kalbą

12 Tr

13.00 Pabėgimas iš teatro | Edukacinis spektaklis
Autorė Aušra Pukelytė
Jaunimo teatras | **Teatro kasa** | 1 val. 30 min.

18.00 Pjesės *Namai* pristatymas | Mindaugas Nastaravičius
Režisierė Olga Lapina
Jaunimo teatras | **Salė 99**

13 Ke

18.00 Bėgikas | Mattias Andersson | Režisierė Olga Lapina
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val. 15 min.

15 Še

12.00, 14.00, 16.00 Kakė Makė | Pagal Linos Žutautės paveikslėlių knygas | Režisierė Virginija Kuklytė
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 50 min.

16 Se

12.00 Arklio Dominyko meilė | Vytautas V. Landsbergis
Režisierius Albertas Vidžiūnas
Jaunimo teatras | **Salė 99** | 1 val. 30 min.

22 Še

18.00 Eskizas *Sapnuoju laisvę* | Režisierė Kamilė Gudmonaitė
Jaunimo teatras | **Salė 99**

23 Se

12, 12.30, 13, 13.30, 15, 15.30, 16, 16.30 Apie baimes
Instaliacijų spektaklis šeimai | Režisierė Olga Lapina
Jaunimo teatras | **Teatro fojė** | 1 val.

27 Ke

18.00 Premjera: Nepakeliama būties lengvybė
Milan Kundera | Režisierius Adomas Juška
Jaunimo teatras | **Salė 99**

29 Še

15.00, 18.00 Broliai Liūtaširdžiai | Astrid Lindgren
Režisierė Kirsten Dehlholm (Danija)
Menų spaustuvė | 1 val. 40 min. | su vertimu į anglų kalbą

Spektakliai kituose miestuose

14 Pe

18.00 Cinkas | Pagal Svetlanos Aleksijevič knygas
Režisierius Eimuntas Nekrošius
Ukmergės kultūros centras | 3 val. 20 min.

Jaunimo teatro spektaklių rodymo vietos kituose miestuose:

Juozo Miltinio dramos teatras
Laisvės a. 5, Panevėžys, kasos tel. (8 45) 58 46 14

Anykščių kultūros centras
Baranausko a. 2, Anykščiai, kasos tel. (8 381) 52 239

Birštono kultūros centras
Jaunimo g. 4, Birštonas, kasos tel. (8 319) 655 46

Ukmergės kultūros centras
Kauno g. 8, Ukmergė, kasos tel. (8 340) 52 968

Varėnos kultūros centras
Basanavičiaus g. 2, Varėna, kasos tel. (8 310) 52 434

Širvintų raj. Savivaldybės kultūros centras
Igno Šeiniaus 4, Širvintos, kasos tel. (8 611) 10 144

Nacionalinis Kauno dramos teatras
Laisvės alėja 71, Kaunas, kasos tel. (8 37) 22 40 64

Klaipėdos jaunimo teatras
Bangų g. 5a., Klaipėda, kasos tel. (8 698) 766 41

Valstybinis jaunimo teatras
Adresas: Arklių g. 5, LT-01305 Vilnius
Kasa dirba: 11.00–14.00 ir 14.30–18.00, išskyrus pirmadienį.
Bilietai į visus spektaklius parduodami teatro kasoje, „Tiketos“ kasose, taip pat internetu www.jaunimoteatras.lt, www.tiketa.lt
Bilietų rezervacija tel. (8 5) 261 6126 ir internetu www.jaunimoteatras.lt
Teatras turi teisę keisti spektaklius.

Moksleiviams, studentams, senjorams, žmonėms su negalia taikoma 20 proc. nuolaida į spektaklius, perkant bilietus už mažiausią kainą.
Nuolaida taikoma vienam bilietui į vieną spektaklį.
Grupėms nuo 15 žmonių taikoma 20 proc. nuolaida.
Nuolaidos netaikomos spektakliams šeimoms, taip pat vaikiškiems spektakliams ir premjeroms.

Teatro steigėjas
LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTERIJA

Nuo šiandien – jokių eilėraščių -
Jokių pasninkų, įžadų, meilės pažadų,
Pasaulio matavimų žingsniais -

Nuo šiandien - tik vėjas -
Seniausios kartos anestetikas -
Pučia ir pučia viską, kas skauda -

Į mano akis,
Įskilusius blerbiančius langus,
Įskilusius blerbiančius vaikus,
Debesų išbrinkusius pumpurus,
Liepsnojantį spiegiantį klevą,
Prieš mano akis -

Tik rudenimis matomą Ožiaragio žvaigždyną,
Tik rudenimis matomą klevo žaizdyną,
Kurio nuo manęs nenupūs,
Tik mane – nuo šiandien.

Kalbėsimės pirštais.

Rimvydas Stankevičius

Kamilė Gudmonaitė, Teklė Kavtaradzė ir kaliniai

„Mūsų tikslas – tirti, ar yra įmanomas dialogas tarp visuomenės ir atstumtųjų. Ar mums įmanoma kalbėtis?“ – sako viena ryškiausių jaunosios kartos režisierių Kamilė Gudmonaitė. Ji kartu su dramaturge Tekle Kavtaradze naują spektaklį kuria tyrinėdamos kalinių gyvenimus. Abi menininkės šįmet reziduoja Jaunimo teatre tam, kad pasirengtų įgyvendinti savo projektą. Jos lankosi Lukiškių kalėjime ir susitikinėja su nuteistaisiais iki gyvos galvos.

Naujam spektakliui pasirinkai sudėtingą – kalėjimo ir kalinių – temą. Kodėl?

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Lukiškių kalėjime rodėme mano spektaklį *Timonas*, taip pat surengėme koncertą. O po spektaklio turėjome viešą diskusiją. Tuomet įsikalbėjau su vienu kaliniu. Jis man pasirodė įdomus, atvirai bendraujantis žmogus. Jis komentavo spektaklį, kažką diskutavome... Staiga aš nuleidau akis į kortelę (visi kaliniai nešioja korteles: ten būna parašyta vardas pavardė ir informacija apie bausmės trukmę). Ant jo kortelės buvo parašyta: „Nuteistas iki gyvos galvos.“ Išsigandau, pradėjau bijoti to žmogaus. Pajutau jį kaip visišką svetimą, mano mintys persimainė, supratau, kad kalbuosi su žudiku. Bet save viduje sustabdžiau: kažkokia kortelė, vienas sakinys gali visiškai pakeisti nuomonę apie žmogų. Nuo tada pradėjau gilintis į šią temą. Buvo ir kitas įvykis: per Kalėdas su Bernardinų bendruomene sveikinome kalinius švenčių proga. Vaikščiojome po jų kameras ir dalijome knygutes. Užlipome ir į antrą aukštą, kur kali nuteistieji iki gyvos galvos. Mums atrakino kameras, o ten sėdi po vieną žmogų. Mes jiems paspaudėme rankas, su kiekvienu iš jų šiek tiek pabendravome, bet užplūdo didžiulis liūdesys. Buvo skaudu matyti be jokios vilties sėdinčius žmones. Dauguma jų net neprieidavo, tiesiog sėdėdavo ir sakydavo: „Ką pakeis tos jūsų knygelės? Mums jų nereikia.“ O kai kurie – priešingai: prieidavo ir ilgai liesdavo kiekvieno iš mūsų ranką. Supratau, kad jiems yra svarbus kiekvienas kontaktas. Vieno kalinio nebuvo matyti. Paklausiau, ar galima įeiti į jo kamerą gilyn. Man ją atrakino, ir aš įėjau į tą septynių kvadratinių metrų erdvę... Vos įžengus į kamerą, tave pasitinka specifinis kvapas. Atrodo, kad ji niekada nebuvo vėdinta. Kameroje stovi atviras tualetas. Viskas vienoje vietoje, nėra jokių užtvarų. Prikalta lova, mažutis langelis su grotomis, pakabinta nuotrauka... Šie dalykai mane labai stipriai paveikė. Pagalvojau, kad būtų labai svarbu apie tai kalbėti, iškelti klausimus, juos viešinti.

Kokius klausimus?

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Iš pradžių norėjau tiesiog sukurti spektaklį, bendraudama su kaliniais. Tada neturėjau konkrečios idėjos. Prie kūrybinio proceso pakviečiau prisijungti Teklę Kavtaradzę, ir mes pradėjome gilintis, konkretizuoti, kas tose temose mums yra įdomu. Nusprendėme, kad mums įdomi kaltės ir kaltinimo tema. Pavyzdžiui, po *#metoo* judėjimo pastebiu, kaip visuomenė reaguoja ir iš karto teisia. Suprantu, kad tai lemia dialogo trūkumas, neįsigilinimas į konkrečias situacijas – tiesiog teisimas neturint jokių argumentų. Kaliniai yra sudėtingesnėje teisiamųjų situacijoje. Jie – atstumtieji, visiškai nurašyti žmonės. O kiti tiesiog nori pamiršti, kad apskritai egzistuoja. Mums įdomu, koks yra kaltinamųjų santykis su jiems mestais kaltinimais ir koks yra jų pačių santykis su padarytu nusikaltimu. Kaip jie jaučia, išgyvena kaltę? Ir kas apskritai jiems yra kaltė? Mūsų tikslas – tirti, ar yra įmanomas dialogas tarp visuomenės ir atstumtųjų? Ar mes galime kalbėtis?

TEKLĖ KAVTARADZĖ: Pridursiu, kad ir kalinių kasdienybė naujai skleidžiasi, kai ją geriau pažįsti, ir apie ją norėtųsi spektaklyje priminti.

Minėjote, kad šiuo metu vaikštote į susitikimus su kaliniais. Su jais kalbatės, diskutuojate. O kaip jūsų atėjimą, bendravimą priima patys kaliniai? Ką norite išsiaiškinti per tuos pokalbius?

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Bendravome dar tik su keliais kaliniais. Jų santykis su mumis ir su savo esama situacija skiriasi. Man atrodo, taip bus su visais mūsų kalbinamais nuteistaisiais. Bendra tai, kad jie suvokia ir priima savo nusikaltimą. Bet skirtingai. Pavyzdžiui, vienas kalinys sako, kad jam gyvenime skaudžiausia ne tai, kad jis padarė nusikaltimą, o tai, kad jis niekada negalės palydėti savo motinos į paskutinę kelionę.

TEKLĖ KAVTARADZĖ: Bet gal šis kalinys savo nusikaltimo apskritai linkęs neminėti, todėl jam skaudžiausia – motinos mirtis?

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Jis yra sakęs, kad tikriausiai visi žmonės jį nuteis, bet labiausiai jis gailisi ne padaryto nusikaltimo, o savo motinos. Man ši mintis skambėjo baisiai. Galvoji, kad tas kalinys turėtų visą gyvenimą sėdėti ir atgailauti už nusikaltimą, persvarstyti jį. Bet paradoksas toks, kad nuteistasis daugiau galvoja apie savo artimo likimą. Tuo tarpu kitas kalinys tik konstatavo: „Viskas, ką šiame kalėjime mes darom, tai sėdim ir laukiam. Ir neaišku, ko. Aš visą laiką galvoju: kodėl tai padariau? Atsakymo nerandu. Žiūriu televizorių, ir man visiškai nesvarbu, ką ten rodo. Man svarbu, kad ten kažkas burgztų. Nes padarytam nusikaltimui ir klausimui „kodėl“ atsakymo nėra.“

TEKLĖ KAVTARADZĖ: Šis kalinys atėmė gyvybę dviem žmonėms. Jis tai labai gerai suvokia ir gailisi.

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Nusikaltimą jis padarė būdamas afekto būsenos: alkoholis, narkotikai. Jis pasakojo, kad, kai atėjo policija ir papasakojo, kas atsitiko, jam buvo didžiulis šokas. Jis ilgai negalėjo patikėti, kad nužudė du žmones. Laikinojo tardymo kameroje jis sėdėjo savaitę ir nieko negalėjo daryti – buvo ištiktas šoko. Tai galėtų būti *kitokio* požiūrio į padarytą nusikaltimą pavyzdys.

Atsirenkant konkrečius kalbinamus asmenis, nemažai padėjo Lukiškių kalėjimo kapelionas Arūnas Peškaitis. Bet juk jis tikriausiai rekomendavo platesnį ratą žmonių. Kaip rinkotės pašnekovus?

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Pirma idėja buvo kalbėtis su nuteistaisiais iki gyvos galvos. Tai yra sunkiausia bausmė. Bet du iš mūsų kalbinamų asmenų nėra nuteisti iki gyvos galvos.

TEKLĖ KAVTARADZĖ: Apie pačius nusikaltimus mes labai mažai žinom. Iš tų, kuriuos kunigas rekomendavo, mes visus ir pasirinkome. Jų buvo šeši. Planuojame su visais susitikti. Rekomendacijos buvo skirtos tam, kad žinotume, kurie sutiktų atvirai kalbėtis. Tiesą sakant, iki tol detalių žinojome labai mažai.

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Mūsų tikslas buvo iki susitikimų nesigilinti į jų nusikaltimus. Sąmoningai nenorėjome žinoti, ką jie padarė.

O pokalbių metu stengiatės priartėti prie konkretaus nusikaltimo, prie klausimo „ką tu padarei“?

TEKLĖ KAVTARADZĖ: Iš pat pradžių tiesiai neklausiame. Tik pasiteiraujame, ar kalinys nori apie tai kalbėti. Bet, jei jis nenori to prisiminti, mes, žinoma, neverčiame. Vienas kalbintas asmuo labai tiksliai papasakojo su visomis detalėmis apie konkretų nusikaltimą. Įdomus pats momentas, kai tai išgirsti. Pavyzdžiui, atrodo labai mielas žmogus, kalbi su juo, ir akis nuslysta ant kortelės užrašo. Kadangi pokalbio metu kažkuriuo momentu prisimeni, kad kai kurie iš jų nėra nuteisti iki gyvos galvos, akys anksčiau ar vėliau pokalbio metu į užrašą ant kortelės tikrai nuslysta. Kai pamatai užrašą – tas momentas būna kažkoks labai stiprus ir sukrečiantis. Iki tol vyksta paprastas bendravimas. Bet po to – perskaičius užrašą ant kortelės – nebegali būti savimi. Tuomet kyla klausimas: tai kas ten vis dėlto įvyko? Iki tol galvoji, kad žmogus padarė kažkokį nusikaltimą, o kai sužinai apie jo sunkumą, to užmiršti neįmanoma.

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Aš nesidomiu, ką kuris kalinys padarė. Stengiuosi čia ir dabar pažinti žmogų. Jau supratau: jeigu pasidomiu iš anksto, pradedu turėti nuostatas ir netgi teisti. Net pokalbio metu pradedu kažką įsivaizduoti. Psichologiškai yra labai sunku tas nuostatas atmesti. Todėl pasirenku tokį kelią. Paskutinio kalbinto kalinio paklausiau: ką tu padarei? Jis viską detaliai papasakojo. Vadinasi, šią žinią, informaciją pirmą kartą išgirdau iš jo lūpų.

O kuo ypatingas yra tas bendravimas?

TEKLĖ KAVTARADZĖ: Bendraudamas jauti, o ir pašnekovai patys tai įvardijo, kad jiems labai trūksta dėmesio. Jiems trūksta žmogiško santykio, bendravimas praskaidrina jų dieną, jie džiaugiasi, kad gali pasikalbėti. Tai labai jaudina. Ryšio poreikis yra dar viena svarbi tema, su kuria kaliniai susiduria kasdien. Jaučiasi jų atskyrimas. Mums, atėjusiems

Nusikalsti nėra kažkas svetima žmogaus prigimčiai. Todėl norėtųsi ištrinti tą ribą tarp kaltinančiųjų ir kaltinamųjų.

iš socialinės realybės, bendravimas atrodo toks elementarus, o jiems pasikalbėti su kažkuo reiškia labai daug. Ši problema man naujai atsiskleidė. Pradėjau suvokti, kiek daug reiškia nuolat turėti žmogiškąjį kontaktą... Juk tai yra didžiulė vertybė. Kaliniai tokio kontakto turi taip mažai, nes kalėjime tikras žmogiškas ryšys tiesiog neegzistuoja.

Bet juk yra kalinčių asmenų tarpusavio santykiai, per kuriuos gali užsimegzti ryšys... Nuteistieji turi teisę eiti pasivaikščioti. Ar ten yra kokia nors erdvė, kur jie gali susitikti, bendrauti?

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Tokios erdvės jie neturi. Nebent dirbtų kartu. Bet dirbti leidžiama nedaugeliui kalinių. Jeigu jie dirba, gali bendrauti darbe, bet dažniausiai tarp jų tiesiog kyla konfliktai. Jeigu nuteistieji iki gyvos galvos keliauja į lauką, jie patenka į atskirus koridorius, kuriais vaikšto po vieną. Todėl gali nebent susišaukti vienas su kitu. Arba bendrauja per langus, jei kažkur netoliese yra kita kamera. Bet dažniausiai šis bendravimas apsiriboja buitiniais poreikiais, pavyzdžiui: „paskolink cigaretę“, „ar turi degtukų?“ ir pan. Tie, kuriuos kalbinome, teigė, kad jokio normalaus ryšio kalėjime nėra. Juo labiau nėra draugų.

TEKLĖ KAVTARADZĖ: Tiesa, vienas kalinys minėjo, kad yra mokykla. Tad tie, kurie eina į pamokas ir nori bendrauti, turi nedidelę galimybę tai daryti. Pamokos vyksta kartą per savaitę.

Dažniausiai mus pasiekia kalėjimo įvaizdžiai iš meninių ir dokumentinių filmų. O kaip nupasakoti kalėjimo atmosferą tam, kuris ten niekada nebuvo? Kaip atrodo kalėjimas Lietuvoje?

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Mes lankomės Lukiškių kalėjime. Tai yra pats griežčiausias kalėjimas Lietuvoje ir vienintelė vieta, kurioje kali nuteistieji iki gyvos galvos. Jis buvo pastatytas 1904 metais. Tuo metu tai buvo moderniausias kalėjimas visoje Europoje, bet, praėjus daugiau nei šimtui metų, ten niekas nepasikeitė. Visa kalėjimo sistema liko tokia pati, su žiauriomis sąlygomis: šaltas vanduo, kamerose esantis niekuo neatskirtas tualetas, septynių kvadratinių metrų kamera (o tai tikrai labai mažas plotas). Kameroje yra lova, tualetas, staliukas, virš jo – lenta nuotraukoms pasikabinti ir mažutis langelis.

TEKLĖ KAVTARADZĖ: Kai atėjome į patį pirmą pokalbį su kaliniu, pamačiau Lukiškių kalėjimo kiemą. Iki tol teko matyti tik administracines patalpas. Susitikimų kambariai taip pat įrengti iškart praėjus patikrą. Kai pamačiau kiemą, visą dieną jaučiausi blogai. Viena vertus, atrodo, kad kiemas toks, kaip visur. Bet jis primena filmus apie getą. Sunku suprasti ir apibūdinti, kas jame nutinka: mažučiai langeliai, už jų matai žmonių siluetus, beje, žmonės pro langelius kartais šūkauja. Eidamas ant visų langų matai grotas. Į visa tai neįmanoma žiūrėti kaip į tikrovę, labiau – kaip į kokio filmo dekoraciją.

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Kieme nėra jokios žalumos, vien betonas. Tokiame dideliame kieme yra vienintelis medis – stovi nedidelė eglutė. Kiemo atmosfera labai slegianti.

TEKLĖ KAVTARADZĖ: Nuėjus iki koplyčios, apie tai nebegalvoji, tačiau užtenka tuo kiemu vien praeiti, kad tave apimtų slogus jausmas. Pamenu, tą dieną po kalėjimo mišių vyko pokalbis laisvės tema (tokius pokalbius inicijuoja Bernardinų bendruomenė, o pokalbį vedė psichologas). Ir buvo vienas vaikinas, kuris per tą susitikimą daug kalbėjo. Galvojom, kad galbūt į mūsų tyrimą būtų galima įjungti ir jį. Jis atrodė tiesiog jaunas, šaunus vyras. Nieko nežinojome apie jo įvykdytą nusikaltimą. Jo pavardę girdėjome, tad nusprendėme panaršyti internete. Paaiškėjo, kad jis yra įvykdęs ne vieną nusikaltimą. Jo byloje yra ir nužudymų, ir išžaginimų. Galvoje vėl įvyko kažkoks trumpas sujungimas: jis pasirodė toks mąstantis, atviras, malonus žmogus... Turbūt labiausiai mane gąsdina tas nesuvokimas, kaip tas pats žmogus, jo asmenybė gali neatitikti jo poelgių.

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Bet juk labiausiai mus paveikia žiniasklaidos antraštės: jeigu perskaitome, kad jis yra prievartautojas ir žudikas, mes išsigąstame. Čia jau socialinis aspektas.

TEKLĖ KAVTARADZĖ: Man atrodo, kad mums vis tiek svarbu kai ką žinoti. Manau, svarbu turėti tam tikrą informaciją galvoje...

Jūs minite kalėjimo bažnyčią, kunigą... O kokiu būdu kunigas randa santykį su nuteistaisiais? Pavyzdžiui, su tais, kuriuos jums rekomendavo. Ar jie susitinka atskirai, ar tai yra kažkokia bendra terapija?

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Kunigas, su kuriuo mes bendraujame, jau dešimt metų dirba kalėjimo kapelionu. Ir su kiekvienu iš kalinių asmeniškai jis gali susitikti vieną kartą per savaitę penkiolikai minučių. Yra kalinių, kurie nori su juo bendrauti. Tie kaliniai, su kuriais bendraujame, labai pabrėžia šio kunigo svarbą. Jis yra jiems daug padėjęs. Ir tokie kaliniai su kunigu bendrauja atviriau nei su psichologais.

Atrodytų, psichologai kalėjime turėtų būti ypatingai reikalingi. Ar kiekvienas kalinys turi galimybę susitikti su psichologu?

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Kaliniai minėjo, kad, norint gauti psichologo pagalbą, jie turi rašyti prašymą, bet jų prašymas nebūtinai yra patenkinamas. Kaip supratau, yra vos keletas psichologų, ir jie tiesiog fiziškai nespėja dirbti su kiekvienu kaliniu, todėl ne visi kalinių prašymai dėl psichologinės pagalbos patenkinami.

TEKLĖ KAVTARADZĖ: Tiek susitinkant su kaliniais, tiek skaitant knygą „Septyni kvadratiniai metrai“ (knygos autorius – Žygimantas Digaitis), man susidarė toks įspūdis, kad kažkas labai ydingo yra pačioje kalėjimo sistemoje. Visko per mažai: per mažai darbuotojų, per mažai galimybių parūpinti tai, ko reikia, per mažai pagalbos... Tai yra visiškai nesibaigiantis prašymų ir atmetimų, prašymų ir jų patenkinimų procesas. Užburtas biurokratijos ratas.

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Iš tiesų, tai – Kafkos *Procesas*. Nuteistieji visą laiką laukia. Jie viskam turi rašyti prašymus į kuriuos labai ilgai neatsakoma. Egzistuoja kažkokia praraja tarp elementarių nuteistųjų poreikių ir tarp to, kaip jie yra patenkinami.

Ar galėtumėte apibūdinti savo būsimą spektaklį?

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Kol kas jo idėja dar formuojama, dar tęsiame tyrimą. Be kaltės ir kaltinimo temų nagrinėjimo man svarbiausia priminti, kad nusikaltėlis nėra kažkas „kitas“, kurį reikia eliminuoti iš visuomenės. Jis yra žmogus, padaręs nusikaltimą. Mes negalvojame, kad galime taip pat nusikalsti, ir todėl nusikaltėlį atstumiame, pasmerkiame. Bendraujant su kaliniais, man tapo aišku, kad tų, kurie neplanavo nusikaltimo (kurie nėra patologiniai nusikaltėliai), gyvenimai galėtų būti visiškai tokie pat, kaip mūsų, jei ne lemtingos aplinkybės... Ir aš tikrai nežinau, kaip mes pasielgtume, jeigu būtume jų vietoje, atsidurtume panašiose situacijose. Nusikalsti nėra kažkas svetima žmogaus prigimčiai. Todėl norėtųsi ištrinti tą ribą tarp kaltinančiųjų ir kaltinamųjų.

TEKLĖ KAVTARADZĖ: Iš tiesų veriasi dar viena – tikėjimo ir vilties – tema. Bendraudama su kaliniais, stengiuosi suprasti, kas jiems yra išgyvenimo būdas, kur jie atranda prasmę, kad galėtų ištverti. Žmogus padarė nusikaltimą, jis uždarytas, baudžiamas. Bet ką ta bausmė reiškia? Atrodo, kad viduje turime patys peržengti tą slenkstį. O tai yra labai sunku. Bet jei žmogus padarė nusikaltimą, ar tai reiškia, kad jis tiesiog iš prigimties yra blogas? Ką galime ir norime padaryti vardan to, kad kiekvienas iš jų galėtų taisytis? Ar turime savyje vilties ir tikėjimo, kad nuteistasis gali pasitaisyti ir kad apskritai verta ką nors daryti siekiant, kad jis pasikeistų? Akivaizdu, kad, jeigu jie turėtų galimybę bendrauti, turėtų žmogišką ryšį, jų kalėjimo ir likusio gyvenimo kokybė taptų kitokia. O kartu keistųsi ir mūsų suvokimas apie nuteistuosius. Paprasčiausia žmogiško santykio galimybė galėtų padaryti didžiulius dalykus.

KAMILĖ GUDMONAITĖ: Vienas kalinys pats pasakė: „Po pokalbio su jumis aš pirmą kartą gyvenime sugrįžau į savo kamerą pasijutęs žmogumi. Nes supratau, kad jūs manęs klausotės neteisdami.“ Tuomet supranti, kaip svarbu bendrauti. Manau, svarbu pažymėti, kad tie, kurie padarė nusikaltimą prieš dešimt metų, šiandien nėra tie patys žmonės.

Premjera *Sapnavau laisvę* (darbinis pavadinimas), režisierė Kamilė Gudmonaitė

2019 m. vasario 15 d., Menų spaustuvė

Po pokalbio su jumis aš pirmą kartą gyvenime sugrįžau į savo kamerą pasijutęs žmogumi. Nes supratau, kad jūs manęs klausotės neteisdami.

Kalinys

Vienos miško pasakos pagal Yaną Ross

„Europai vėl pavojingai priartėjus prie nacionalizmo ir iškilus ultradešiniosioms partijoms, Horvátho dramaturgija tapo nepaprastai šiuolaikiška ir svarbi“, – sako režisierė Yana Ross, statanti spektaklį pagal austrų-vengrų dramaturgo Ödöno von Horvátho pjesę *Vienos miško pasakos*.

Kuo Jus sudomino Ödöno von Horvátho dramaturgija?

Horváthas visą savo trumpą ir tragišką gyvenimą nujautė artėjančią nelaimę – nesvarbu, ar tai būtų nelaiminga žiauri mirtis, ar kylanti nacių galia. Horváthas nerimavo, kad likimas jam bus negailestingas ir gyvenimas nutrūks anksčiau laiko. Jis žuvo paslaptingomis aplinkybėmis, audros metu užkritus medžio šakai. Tai įvyko 1938 m. Paryžiuje, kur tuo metu jis buvo emigravęs iš Vienos, siekdamas išvengti nacių persekiojimo. Kas tai? Dieviškoji apvaizda, likimas ar menininko intuicija? Horváthas buvo talentingas jaunuolis iš didžiulio spalvingo kultūrinio Austrijos-Vengrijos imperijos krašto. Jis atsisakė bet kurios valstybės, iš tų, kuriose jam teko augti ir gyventi, tapatybės: „Gimiau Fiume, užaugau Belgrade, Budapešte, Presburge (dabartinėje Bratislavoje), Vienoje ir Miunchene, turiu Vengrijos pasą, bet neturiu tėvynės. Esu labai įprastas senosios Austrijos-Vengrijos imperijos derinys: kroatas, vengras ir čekas; mano šalis yra Vengrija; mano gimtoji kalba – vokiečių.“

Horváthas nuo seno buvo mano kūrybiniame akiratyje. Jis padarė didžiulę įtaką Raineriui Werneriui Fassbinderiui, Peteriui Handkei, o ypač Franzui Xavierui Kroetzui. Horváthas man svarbus bandant suvokti šiuolaikinę smulkiąją buržuaziją, jos socialinę vietą ir įtaką visuomenei. Europai vėl pavojingai priartėjus prie nacionalizmo ir iškilus ultradešiniosioms partijoms, Horvátho dramaturgija tapo nepaprastai šiuolaikiška ir svarbi.

Kaip manote, kokie klausimai domina Horváthą ir kaip jis į juos atsako?

Horváthą domina buržuazijos iliuzija, jos destrukcija. Dramaturgas nori sudaužyti rožinius akinius ir atverti žmonių sąmoningumą. Jo dramaturgija ardo ir demaskuoja viduriniojo sluoksnio saviiliuziją ir pasitikėjimą savimi. Horváthas bando žmogų sugrąžinti į blaivaus mąstymo vėžes, kad šis galėtų adekvačiai vertinti savo trūkumus ir poreikius. Dramaturgas demonstruoja fasado plonumą, už kurio patogiai slepiasi visuomenė. Jis nori, kad žiūrovas susipažintų su tikruoju savimi.

Statote spektaklį pagal Horvátho pjesę „Vienos miško pasakos“. Kaip ji priartėja prie dabartinės mūsų kasdienybės?

Vienos miško pasakos yra kandus smulkiosios buržuazijos mentaliteto portretas mažo miestelio aplinkoje: čia viskas jauku ir patogu, užmaršu ir iliuziška. Pjesėje kalbama apie pasipriešinimo siauram, sustingusiam mąstymui būtinybę. Pasipriešinimą gimdo *kitoniškumas*. Savo gyvenimo kelio ieškanti jauna moteris, susidūrusi su ją supančia aplinka, bando iš jos išsilaisvinti. Jos likimą stebime per visą pjesę, iki pat tragiškos atomazgos. Horvátho dramaturgijos pagrindas yra rūsti vaizduojamos visuomenės satyra. Satyriškai skamba pats pjesės pavadinimas, kuriam pasirinktas ypač populiaraus Johanno Strausso *Vienos miško pasakų* valso pavadinimas. Kai kurie Horvátho pjesės motyvai man primena lietuvių literatūros klasiką – Žemaitės kūrinį *Marti*.

Ypatingai ironiška yra tai, kad pirmasis Humanistinis manifestas (šviesus ir teigiamas požiūris į žmonių bendradarbiavimą, etinę ir religinę pažangą) buvo paskelbtas tais pačiais metais, kai Adolfas Hitleris užėmė valdžią ir tapo nacistinės Vokietijos kancleriu. Dviem metais anksčiau, 1931-aisiais, Berlyne įvyko Horvátho *Vienos miško pasakų* premjera. Spektaklis buvo tarsi

nepatogi meninė pranašystė. Šis istorinis Europos paradoksas – išaukštinti humanizmą ir tuo pačiu metu leisti įsitvirtinti fašizmui – yra tai, ko negalime pamiršti.

Ar matote kažkokį ryšį tarp „Vienos miško pasakų“ ir Jūsų 2013 m. Lietuvos nacionaliniame dramos teatre pastatyto spektaklio „Mūsų klasė“?

Tarp šių dviejų spektaklių vienintelis galimas ryšys yra *kito, kitokio* klausimas. Kai kas nors pradeda mąstyti ir elgtis ne pagal smulkiosios buržuazijos vertybių normas arba įstatymus, dažniausiai yra atstumiamas kaip pavojingas. Pagarba žmogui ir gyvybės vertybė gali būti vertinami kaip bendra tema.

1931 m. Ödönas von Horváthas parašo pjesę *Vienos miško pasakos.*

1933 m. Hitleris tampa Vokietijos kancleriu.

1939 m. Fašistinė Vokietija be pasipriešinimo užima Austriją.

Johano Strausso valso *Vienos miško pasakos* populiarumas neblėsta iki šių dienų...

Apie autorių

Ödönas von Horváthas gimė 1901 metais Sušake, Rijekoje, tuometinėje Austrijos-Vengrijos imperijoje, dabartinėje Kroatijos teritorijoje. Jis buvo vyriausias diplomato Ödöno Josefo Horvátho sūnus. Vaikystės ir paauglystės laikotapiu su šeima ne kartą kraustėsi: gyveno Budapešte, Bratislavoje, Vienoje, Murau. 1919 m. Horváthas pradėjo studijuoti Ludwigo Maximiliano universitete Miunchene, tačiau 1922 m. universitetą metė.

Horváthas pradėjo rašyti studijų metais, buvo vienas pirmųjų, vokiečių kalba rašiusių pjeses antifašistine tematika. Per savo trumpą gyvenimą parašė 18 pjesių, 4 romanus ir kelis prozos kūrinius. Plačiau žinomi autoriaus kūriniai: *Sladekas, arba Juodoji armija* (1929 m.), *Aplink kongresą* (1929 m.), *Don Žuanas grįžta iš karo* (1936 m.), *Figaro skyrybos* (1936 m.).

Pjesė *Italijos naktis* (1930 m.) ir 1931 m. parašyta liaudiška drama *Vienos miško pasakos* vadinamos pačiomis svarbiausiomis. Šių dviejų pjesių sėkmė Horváthui pelnė vokiečių rašytojo ir dramaturgo Carlo Zuckmayerio draugystę bei susižavėjimą jo kūryba. Tais pačiais metais už pjesę *Vienos miško pasakos* Zuckmayerio dėka Horváthas buvo apdovanotas prestižiniu Heinricho von Kleisto prizu. Dėl įsigalinčio nacizmo, XX a. 4-ajame dešimtmetyje Vokietijoje Horvátho kūriniai buvo uždrausti, tačiau jau 7-ajame dešimtmetyje autoriaus pjesės sėkmingai prisimintos. Jos padarė didžiulę įtaką jaunųjų vokiečių dramaturgų, tokių kaip Franzas Xaveras Kroetzas, Friedrichas Dürrenmattas ir Botho Straussas, kūrybai.

1931 m. Horvátho parašytos pjesės *Vienos miško pasakos* pasaulinė premjera įvyko tų pačių metų lapkričio 2 d. Berlyno *Deutsches Theater*. Autorius pjesėje perspėjo apie nacizmo grėsmę, kuri virto realybe 1933 metais, Adolfui Hitleriui tapus Vokietijos kancleriu.

Premjera *Vienos miško pasakos*, režisierė Yana Ross

2019 m. gegužės 24, 25 d., Jaunimo teatras

Pirmasis Humanistinis manifestas buvo paskelbtas tais pačiais metais, kai Adolfas Hitleris užėmė valdžią. Šis istorinis Europos paradoksas – išaukštinti humanizmą ir tuo pačiu metu leisti įsitvirtinti fašizmui – yra tai, ko negalime pamiršti.

Yana Ross

Mindaugo Nastaravičiaus pjesė *Namai*

Rašytojas ir dramaturgas Mindaugas Nastaravičius kartu su fotografu Irmantu Gelūnu trečius metus keliauja po Lietuvą, nedidelius šalies miestelius, kaimus ir vienkiemius, kurdami multimedijos pasakojimų ciklą „100 Lietuvų“ (www.100lietuvu.lt). 2016 metais interneto konferencijoje LOGIN šios kelionės paskelbtos geriausiu metų kultūros projektu. Per ketverius metus iš viso bus aplankyta šimtas Lietuvos vietovių, kurių didžioji dalis nėra reikšmingos nei istoriškai, nei geografiškai.

Iš šių kelionių gimsta nauja M. Nastaravičiaus pjesė *Namai*, kuriama Jaunimo teatro užsakymu. Naujajame sezone teatras kviečia į pirmąjį pjesės pristatymą, kurį režisuos Olga Lapina. Pirmą kartą kartu dirbantys kūrėjai gvildena plačią – namų – temą, susiaurindami ją iki provincijos kasdienybės smulkmenų, iki detalių, kurios iš pirmo žvilgsnio yra nereikšmingos, tačiau per jas skleidžiasi nuo centro nutolusių žmonių patirtis, skirtingas jų žvilgsnis į dabartį ir į Lietuvos istoriją.

Į Lietuvos provincijos realybę galime žvelgti dramatiškai – tuštėjantys miesteliai ir kaimai, socialinė atskirtis, menkas gimstamumas. Viešoji erdvė persmelkta istorijų apie emigracijos padarinius, neslūgstantį kraustymąsi į Vilnių arba iš Lietuvos. Matome politikų mėginimus šį procesą stabdyti ar bent kontroliuoti – žmonėms žadamas darbas, būstas, žmonės viliojami ramesnio gyvenimo perspektyva, tačiau kol kas realybė nekinta – provincija tuštėja, o emigracija labiausiai ir palietė mažesnes, nuo didmiesčių nutolusias bendruomenes.

„Tiesiog bandome parodyti kaimų ir vienkiemių kasdienybę, paprastų žmonių mąstymo būdą. Sutinkame daug nusiminusių, nusivylusių, norinčių arba skųstis, arba tylėti. Bet sutinkame ir kitokių – turinčių ką papasakoti ir norinčių kalbėti. Mums įdomi tų žmonių patirtis. Jų balsais išgirstame ir pamatome visokią Lietuvą“, – sako M. Nastaravičius.

Tačiau, anot dramaturgo, pjesė nėra šių kelionių iliustracija. Dramoje išgirsime ir tikrų istorijų, išvysime dokumentinių kadrų – jie *Namuose* veikia kaip durys į esminę temą – tuštėjimą ir tuštumą. „Tušti kultūros namai, kuriuose dabar veikia šarvojimo salės. Tuščios, uždarytos mokyklos, vaikų darželiai. Kuo prisipildo ši tuštuma? Kas yra namai, kuriuose nebegyvenama? Iš pradžių ši tema atrodė slogi, sentimentali. Dabar joje įžvelgiame daug ironijos, grotesko. Ir dar daugiau asmeninio santykio – svarstymo apie savo pačių namus“, – teigia dramaturgas.

Režisierė O. Lapina sako, kad jai namų tema apima tiek Lietuvos sociopolitinės realybės padarinius, tiek platesnius svarstymus apie namus, kaip žmogų formuojančią aplinką: „Vienas vertingiausių šio projekto aspektų – paprasta ir sąžininga darbo su tema intonacija, užduota žurnalistinių ir dokumentinių M. Nastaravičiaus ir I. Gelūno darbo principų projekte „100 Lietuvų“. Tai turi didelės įtakos istorijos pasakojimo būdui, fikcijos ir realybės susikirtimui pasitelkiant teatrą. Pjesės pristatymą matau ne kaip teksto prezentaciją, o kaip dialogą tarp kūrėjų ir publikos, kaip pokalbį apie teatro galimybes dirbant su jautria dokumentine medžiaga, kaip kvietimą apibrėžti šiuolaikinę namų reikšmę“.

> Kas yra namai, kuriuose nebegyvenama? Iš pradžių ši tema atrodė slogi, sentimentali. Dabar joje įžvelgiame daug ironijos ir grotesko...“

Pjesės *Namai* pristatymas, režisierė Olga Lapina

Gruodžio 12 d., Jaunimo teatras

Patirčių spektaklis vaikams *Kaltūnas*

Dvi jaunos menininkės – režisierė Saulė Norkutė ir scenografė Šarūnė Pečiukonytė – sumanė papasakoti istoriją apie mažą mergaitę Gabėtą, turinčią ypatingus plaukus. Bet ji savo plaukų nenori nei šukuoti, nei kirpti. Bėgant laikui, plaukai užauga tokie ilgi, kad juose pradingsta ne tik žaislai, rūbai, vadovėliai, bet ir... šeimos nariai. Taip atsirado edukacinis patirčių spektaklis *Kaltūnas*.

Kūrybinės ekskursijos forma sukurtas spektaklis ves žiūrovus po slaptas Jaunimo teatro erdves. Ekskursijų dalyviai turės galimybę tyrinėti ir aptarti prieš jų akis netikėtai atgyjančius Gabėtos nuotykius. Spektaklis skirtas 6–10 metų vaikams.

SAULĖ NORKUTĖ: Viskas prasidėjo Vilkaviškyje. Per dešimties dienų kūrybinę rezidenciją mudvi su Šarūne turėjome gerą galimybę kurti. Tuomet ir sugalvojome idėją naujam projektui. Pirma jį pavadinome *Ten, kur auga plaukai*, tačiau projektą plėtojome, ir dabar jis įgavo *Kaltūno* pavadinimą. Tai – prie erdvių prisitaikantis projektas, su juo jau spėjome aplankyti ne vieną Lietuvos miestelį, o dabar apsistosime Jaunimo teatre.

Norėjome kalbėti per mažus dalykus. Nes iš mažų dalykų gali gimti dideli. Kiekvienas mūsų veiksmas turi pasekmę arba tam tikrą atoveiksmį. Ir tai, man atrodo, vienas svarbiausių dalykų, kuriuos turėtų suprasti kiekvienas žmogus. Istorija pasakojama ne tik apie Gabėtos plaukus, bet ir apie šeimos santykius. Užsiėmimo metu kalbame apie emocijas ir apie tai, kaip jas būtų galima atpažinti. Svarbi ir pykčio tema bei kito žmogaus suvokimas. Juk ne tik jis, tas kitas žmogus, veikia tave, bet ir tu jį. O tai dažnai pamirštama, žiūrima tik į save. Per Gabėtos istoriją bandome įsivardyti šias problemas ir rasti sprendimus, pavyzdžiui, kaip sumažinti pyktį. Vaikai ir patys pasakoja istorijas, pavyzdžiui, kas būna, kai jie arba aplinkiniai supyksta. Ekskursijos dalyvių klausiame, ką jie patartų daryti arba kaip spręstų esamą situaciją ir kodėl būtent taip?

Ekskursijos metu vaikai susiduria su tam tikromis instaliacijomis ir jas tyrinėja. O visos šios instaliacijos viena kitą pratęsia, yra jungiamos į tą pačią istoriją. Pastebėjome, kad vaikai labai sunkiai kalba apie jiems svarbiausius dalykus. Todėl, pasitelkiant istoriją, vaikams yra lengviau juos atpažinti bei įvardyti. Mūsų tikslas – atverti vaikų vaizduotę. Kad jie patys galėtų savo vaizduotę papildyti įvairiais vaizdiniais ir iškelti sau svarbius klausimus. Siekiame, kad jie patys įsivardytų, kas jiems yra aktualu, svarbu.

> Norėjome kalbėti per mažus dalykus. Nes iš mažų dalykų gali gimti dideli.

***Kaltūnas*, autorės Saulė Norkutė, Šarūnė Pečiukonytė**

Spalio 14 d., Jaunimo teatras

Lapkričio 11 d., Jaunimo teatras

Gruodžio 11 d., Jaunimo teatras

Bet, ačiū Dievui, atsiranda tokių, kurie niekur nestoja, tiesiog atvira širdimi eina į pasaulį ir ieško. Džiaugiuosi už juos.

Viktorija Kuodytė

Liūtaširdžių kūrybinės dirbtuvės

Praėjusį sezoną sukurtas danų režisierės Kirsten Dehlholm spektaklis šeimai *Broliai Liūtaširdžiai* – tai inovatyvi Astridos Lindgren to paties pavadinimo garsios knygos vaikams interpretacija. Spektaklio meninė kalba, sukurta pasitelkus audiovizualines technologijas, keičia požiūrį į teatrą paaugliams ir jaudinančiai atskleidžia vaiko brendimą, pažintį su pasaulio realybe bei virsmą atsakingu žmogumi.

Jaunimo teatras kviečia į paaugliams skirtas kūrybines dirbtuves, kuriose diskutuosime apie ryžtą įveikti baimes, drąsą be suaugusiųjų pagalbos priimti sprendimus, apie patirtus skausmą ir liūdesį bei kitus išgyvenimus.

Užsiėmimus ves viena iš *Broliuose Liūtaširdžiuose* vaidinančių aktorių – Viktorija Kuodytė.

VIKTORIJA KUODYTĖ: Per visą šį Nepriklausomybės laikotarpį mes visi labai pasikeitėme. Dabartinė paauglių karta gyvena jau visiškai kitokiame pasaulyje. Manau, kad jiems nuo šito beprotiško informacijos srauto yra tikrai baisu. Kaip aš, būdamas jaunas žmogus, matau save šiame pasaulyje, pilname begalinių informacijos srautų, galimybių, pasiūlymų, tik...ne laiko? Juk mes visi buvome tikslingai kreipiami tiek mokyklose, tiek tėvų, ir jau nuo ankstyvo amžiaus daugelis mūsų žinojo, kur stos, ko sieks. O dabar atvirkščiai: tik labai nedidelė dalis jaunų žmonių žino, ko nori. Bet, ačiū Dievui, atsiranda tokių, kurie niekur nestoja, tiesiog atvira širdimi eina į pasaulį ir ieško. Džiaugiuosi už juos.

Edukacinis projektas *Broliai Liūtaširdžiai* skirtas mokyklinio amžiaus vaikams. Į dirbtuves kviesime ateiti mačiusius spektaklį. Planuojame tris atskirus susitikimus su viena grupe. Užsiėmimai skirti ne klasės draugams, o vaikams, kurie neturi vieni su kitais sąlyčio taškų. Todėl labai norėčiau, kad į šiuos užsiėmimus susirinktų jaunuoliai iš skirtingų mokyklų, skirtingų rajonų. Yra vaikų, kurie labai nori pasisakyti, būti išgirsti, tačiau neturi galimybės, jų niekas neklauso. Šiuo metu itin gaji bendruomenės, grupės, visuomenės tendencija, todėl būreliuose taip pat visur formuojamos grupės. Bet kodėl tik taip? Kodėl nepabandžius atvirkščiai? Kodėl nepadėjus kurtis individualybėms, asmenybėms, ugdyti jų pasitikėjimą, padėti susipažinti ir susidraugauti su savimi? Toks yra mano siekis ir noras.

Įsivardijau temas, apie kurias noriu kalbėti vyksiančiuose susitikimuose su jaunuoliais. Viena pirmųjų – šeimos, artimųjų tema: broliai, seserys, tėvai, draugai. Ar tėvai padeda formuoti paauglių santykius su kitais, o galbūt santykiai yra paremti intuicija, todėl juos mokosi kurti patys vaikai? Ar mes galime kažką padaryti, kad jie išmoktų matyti arba užstoti vienas kitą? Ar vis dar įmanoma vienam dėl kito pasiaukoti? Labai įdomu, kaip į šiuos klausimus linkę atsakyti jauni žmonės.

O būna taip, kad vaikai ir jaunuoliai tampa herojais per labai paprastus dalykus, bet jiems niekas to nepasako arba nepastebi. Galbūt pamokos metu mokytojai nepastebėjo, kad koks nors vaikas pasielgė labai garbingai, ir nepasakė to... Bet juk užtektų kelių frazių, vieno pagyrimo ar pagerbimo prieš kitus, kad jiems tai būtų labai didelis akstinas eiti į priekį! Drąsiu keliu ir atvirai!

Sąmoningai paminėjau tik kelias temas. Šiuo metu, kai kalbamės, vis dar tęsiasi pasiruošimo procesas, todėl temas noriu išsigryninti. Tačiau spektaklyje *Broliai Liūtaširdžiai* svarbus atmosferiškumas, garsas ir aplinka, todėl manau, kad mūsų užsiėmimuose būtina išlaikyti jame išryškėjančias temas: gamtos, palikimo, istorijos, artimo ryšio, mirties. Temas kartu su edukacijos dalyviais bandysime išreikšti per meninę raišką, naudodami įvairias medijas ir kurdami netradicinį turinį.

Liūtaširdžių kūrybinės dirbtuvės, autorė Viktorija Kuodytė

Kūrybinės dirbtuvės skirtos 10–18 metų paaugliams. Kvietimą dalyvauti dirbtuvėse skelbsime rugsėjo mėn. 17 d. svetainėje *www.jaunimoteatras.lt*

Spektakliai suaugusiesiems

Autonomija

Árpád Schilling, Ildikó Gáspár | Režisierius Árpád Schilling (Vengrija)

Naujas tarptautinį pripažinimą pelniusio vengrų teatro režisieriaus Árpádo Schillingo spektaklis pagal scenarijų, gimusį repeticijų metu bendradarbiaujant visiems spektaklio kūrėjams. Aktoriai personažams suteikė savo vardus. Spektaklio centre – viena šeima ir skirtingos jos kartos. Šeimos gyvenimas atspindi pokyčius, kuriuos išgyvena šalis per atkurtos Nepriklausomybės laiką. Valentinui politinis virsmas buvo sėkmingas įvykis. Dėl savo talento ir lankstaus būdo jis praturtėjo, nes atsirado tinkamoje vietoje ir tinkamu laiku. Dvidešimtmetis Valentino anūkas Simas, siekdamas sukurti kino filmą apie visą šeimą, ją ir jos praeitį pamato visiškai kitokią... Daugeliui didinga mūsų šeimos, kaip ir valstybės, praeitis yra esminis pagrindas. Tačiau ką daryti, jei šis pagrindas sukurtas ant melo pamatų?

Cinkas (Zn)

Pagal Svetlanos Aleksijevič knygas | Režisierius Eimuntas Nekrošius

Po 26-erių metų pertraukos Eimuntas Nekrošius sugrįžo į Jaunimo teatrą su spektakliu, pasakojančiu apie tai, kas įvyko prieš tuos tris dešimtmečius. Apie epochą, kuri nugrimzdo į nebūtį, bet jos padarinius jaučiame ir šiandien: daugybė suluošintų likimų, nublokštų į naujo gyvenimo pakraščius. Išvaikščiojęs pasaulinės literatūros viršukalnes, Nekrošius susitelkia į eilinių žmonių likimus. Ir žvelgia į praėjusią epochą iš dabarties perspektyvos. Nekrošiaus spektaklio centre – pati rašytoja Svetlana Aleksijevič. Jos asmenybė ir kelionė per savo laiką. Išgalvota ir tikra tuo pat metu. Nuo vaikystės svajonės iki profesinių aukštumų. Tai – vienišo kūrėjo kelionė, turint vienintelį tikslą – išminuoti žmogų kaip minų lauką. Ir paliudyti ne istorinių faktų, bet jausmų tiesas. Paradoksali kelionė – rašytojos svajonė išsipildė dėl jos aprašytų suluošintų gyvenimų...

Trys mylimos

Žemaitė | Režisierius Algirdas Latėnas

Režisierius Algirdas Latėnas seniai puoselėjo mintį sukurti spektaklį, kuriame skambėtų unikali įvairių Lietuvos kraštų šnekta. Šiam tikslui pasirinko lietuvių literatūros klasikės Julijos Beniuševičiūtės-Žymantienės, geriau žinomos Žemaitės slapyvardžiu, komediją *Trys mylimos*. Ne kartą Lietuvos teatruose statyta, vis iš naujo atgimstanti pjesė atliepia režisieriaus sumanymą: spektaklyje kiekvienas herojus prabyla vis kita tarme.

Šveikas

Pagal Jaroslavo Hašeko romaną | Režisierius Adomas Juška

Vargu, ar surastume kitą tokį romaną, kuriame apie karą būtų kalbama taip satyriškai, kaip tai daroma čekų rašytojo Jaroslavo Hašeko *Šauniojo kareivio Šveiko nuotykiuose*. Spektakliu *Šveikas* debiutuoja režisieriaus Eimunto Nekrošiaus mokinys, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos III režisūros kurso studentas Adomas Juška. Jaunasis režisierius žvelgia į Šveiką kaip žmogų, kurio šypsena yra ne lengvas juokas, o aštrus pasipriešinimas valdžiai, karui ir aplinkai. Spektaklyje Šveiko aplinka – kareivių šaudykla, kurioje jis laiko taikinį, kol viršesnieji kareiviai treniruojasi šaudyti...

Liūdnos dainos iš Europos širdies

Fiodoro Dostojevskio romano *Nusikaltimas ir bausmė* motyvais | Režisierius Kristian Smeds (Suomija)

Liūdnos dainos iš Europos širdies – tai originali Dostojevskio romano interpretacija, gimusi iš suomių režisieriaus Krystiano Smedso ir aktorės Aldonos Bendoriūtės bendradarbiavimo. Dostojevskio romane pagrindinis personažas yra žudikas Raskolnikovas, tuo tarpu Smedso dėmesio centre atsiduria Sonia, jo mylimoji. Smedsas perkelia *Nusikaltimo ir bausmės* herojus ir jų istorijas į XXI amžiaus Europą. Spektaklio kūrėjai suteikia žodį pilkiesiems mūsų visuomenės pakraščiams. Jie kalba apie *mūsų* Europą, vartotojiškumo subjaurotą kontinentą, kuriame bejėgiškumas gimdo smurtą. Bet stebuklo galimybė visuomet yra šalia.

Bėgikas

Mattias Andersson | Režisierė Olga Lapina

Ar nesijaučiame, kad esame verčiami būti nugalėtojais? Ar sėkmės visuomenės nuostatos neįspraudžia jauno žmogaus į lyderio arba *lūzerio* rėmus? O ką reiškia būti sėkmingu žmogumi? Olgos Lapinos spektaklio pagal šiuolaikinio švedų dramaturgo Mattiaso Anderssono pjesę centre – penki mokiniai. Veiksmas vyksta sporto salės persirengimo kambaryje, kur pasirengimas sporto varžyboms persipina su patyčioms. Kaip išgyventi atšiauriame ir dažnai ciniškame mokyklos užkulisų pasaulyje?

Tamsos žaidimas

Carlos Murillo | Režisierius Darius Rabašauskas

Šiuolaikinio amerikiečių dramaturgo C. Murillo pjesė *Tamsos žaidimas, arba Istorijos bičiukams* sukurta remiantis tikra pagaulių istorija, kuri prasidėjo internetinėje erdvėje ir baigėsi policijos nuovadoje. Tamsos žaidimas – tai toks žaidimas, kai ne visi jame veikiantys asmenys žino, jog yra žaidėjai. Viena patogiausių erdvių žaisti tokius žaidimus – interneto pokalbių svetainė, kur gali apsimesti bet kuo ir bendrauti intymiausiomis temomis...

Apsėdimas

Pagal Fiodoro Dostojevskio romaną *Broliai Karamazovai* | Režisierius Povilas Makauskas

Jaunas režisierius Povilas Makauskas (režisieriaus Gintaro Varno mokinys) sukūrė savitą paskutinio Dostojevskio romano *Broliai Karamazovai* interpretaciją. Jos centre – prieštaringiausio romano veikėjo Ivano Karamazovo, ne savo rankomis padariusio baisų nusikaltimą, personažas... Spektaklis *Apsėdimas* – apie broliškumą, tėvažudystę, aistrą ir sąžinės kalėjimą, iš kurio neįmanoma ištrūkti.

Spektakliai vaikams ir šeimai

Apie baimes

Instaliacijų spektaklis šeimai | Režisierė Olga Lapina

Ko bijojome vaikystėje ir ko vis dar bijome dabar? Ar baimė gali būti pozityvi? O gal ji būtina, kad galėtume augti? Ieškodama atsakymų į šiuos klausimus, režisierė Olga Lapina kartu su dailininke Renata Valčik sukūrė savitą erdvių architektūrą įvairiose Jaunimo teatro fojė erdvėse. Iš aktorių vaikystės patirčių ir asmeninių istorijų gimė *baimių kambarių* miestelis. Instaliacijų spektaklis visai šeimai *Apie baimes* – valanda kelionės po teatro erdves ir savo baimes.

Arklio Dominyko meilė

Vytautas V. Landsbergis | Režisierius Albertas Vidžiūnas

Rašytojas Vytautas V. Landsbergis sukūrė savitą pasaką apie laukinį arklį Dominyką. Jaunimiečių spektaklis *Arklio Dominyko meilė* gyvuoja jau daugiau nei dešimtmetį ir yra mėgstamas jaunųjų bei suaugusių žiūrovų. Spektaklis skatina vaikus žaismingai mąstyti, kūrybiškai ir optimistiškai vertinti pasaulio ir Lietuvos istoriją, kultūrą, religiją.

Broliai Liūtaširdžiai

Astrid Lindgren | Režisierė Kirsten Dehlholm (Danija)

Švedų rašytojos Astridos Lindgren apysaka *Broliai Liūtaširdžiai* – viena įsimintiniausių knygų jaunajam skaitytojui. Daugybę kartų pasakota pasaulio teatro scenose, kine ir televizijoje. Danų režisierė ir vaizdo menininkė Kirsten Dehlholm su savo kūrybine komanda *Brolių Liūtaširdžių* istoriją nusprendė papasakoti savaip. Istorijos pasakotoju tampa jauniausias jos herojus dešimtmetis Karlas Leonas, vadinamas Skrebučiu Liūtaširdžiu. *Brolių Liūtaširdžių* istorija pasakojama pasitelkiant paprasčiausias medžiagas ir naujausias technologijas. Spektaklio kūrėjų siekis – sužadinti įvairaus amžiaus žiūrovų vaizduotę ir pojūčius.

Coliukė

Hans Christian Andersen | Režisierius Ričardas Matačius

Jaunimo teatro spektaklis *Coliukė* – tai šiuolaikinė Anderseno pasakos interpretacija. Kino režisierius Ričardas Matačius interpretuoja visiems žinomą pasakos istoriją, jungdamas multimedijos vaizdus su aktorių vaidyba. Vaizdo ir animacijos projekcijos nukelia žiūrovus į gyvūnų, gėlių ir vabzdžių pasaulį, kurį savo kelionėje sutinka Coliukė.

Kakė Makė

Pagal Linos Žutautės knygas | Režisierė Virginija Kuklytė

Vaikų pamėgta pašėlusi mergaitė Kakė Makė jau 5-ą sezoną linksmina jaunus žiūrovus ir jų tėvelius. Ją sukūrusi knygelių mažiausiems skaitytojams autorė Lina Žutautė sako nenorėjusi būti teta, kuri grūmoja vaikams pirštu. *Kakės Makės* knygelė palieka laisvę žaidimui ir fantazijai, todėl spektaklis kuriamas animacinio filmuko principu. Jame daug veiksmo, plastikos, judesio ir dainų.

Tekstus parengė Ugnė Kačkauskaitė
Dailininkas Jurgis Griškevičius
Stiliaus redaktorė Kristina Noreikienė

Spausdino „Lietuvos ryto“ spaustuvė